

Ascultarea nevoilor copiilor în materie de bunăstare

Raportul de cercetare transnațional MindPlay

Bunăstarea psihică în educația timpurie: provocări, competențe și nevoi de sprijin în Europa

O analiză consolidată a cercetărilor naționale desfășurate în cadrul proiectului MindPlay
Erasmus+

**Co-funded by
the European Union**

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Uniunii Europene sau al Fundației pentru Dezvoltarea Sistemului Educațional (FRSE). Nici Uniunea Europeană, nici FRSE nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

Cuprins

Raportul de cercetare transnațional MindPlay	1
<i>Bunăstarea psihică în educația timpurie: provocări, competențe și nevoi de sprijin în Europa</i>	1
1. Introducere	6
2. Metodologie	9
2.1 Structura cercetării	9
2.2 Țările participante	10
2.3 Grupuri țintă	11
Profesori	11
Conducerea și administrația școlilor	11
Psihologi școlari, consilieri și specialiști în dezvoltare	11
Părinți	12
2.4 Colectarea și analiza datelor	12
3. Analiza comparativă a rezultatelor	13
3.1 Prevalența și tipurile de dificultăți de sănătate mintală	13
Tulburări de externalizare	14
Tulburări de internalizare	15
Probleme de atenție și concentrare	16
Dificultăți de reglare emoțională	16
Conflicte cu colegii și dificultăți sociale	17
Factori de mediu și sociali care afectează bunăstarea copiilor	17
3.2 Practici de identificare timpurie și diagnosticare	20
Recurgerea predominantă la observație	21
Lipsa instrumentelor și procedurilor standardizate	21
Variabilitate între școli	22
Profesorii ca primii identificatori	23
3.3 Nevoile de competențe ale profesioniștilor din domeniul educației	24
Competențe de identificare timpurie	25
Sprijinul pentru reglarea emoțională	26
Gestionarea comportamentului	26

Comunicarea cu părinții	27
Intervenția în situații de criză	27
Bunăstarea și îngrijirea personală a cadrelor didactice	28
3.4 Bariere sistemice	29
Lipsa specialiștilor	30
Lipsa de timp	31
Formare insuficientă	31
Lipsa procedurilor standardizate	32
Clase cu un număr mare de elevi	33
Volumul de muncă al profesorilor	33
3.5 Cooperarea dintre școală și familie	34
Importanța cooperării bazate pe parteneriat	35
Provocări legate de comunicare	36
Obstacole în calea unei cooperări eficiente	36
Implicarea părinților în prevenire și sprijin	37
Implicații pentru MindPlay	38
3.6 Factori de mediu și sociali care afectează bunăstarea copiilor	38
Bunăstarea familiei	38
Separarea părinților și instabilitatea familiei	39
Diversitatea, incluziunea și adaptarea culturală	40
Bunăstarea digitală și utilizarea echilibrată a tehnologiei	40
Presiunea socială și schimbarea experiențelor din copilărie	41
3.7 Bune practici existente	42
Cercurile emoționale și verificările emoționale zilnice	43
Programe de învățare socială și emoțională (SEL)	43
Jocuri de rol și activități de simulare	44
Activități de integrare și consolidare a comunității	44
Colțuri de liniște și spații sigure	45
Pedagogia teatrală și expresia creativă	45
Abordări de învățare experiențială	45
3.8 Așteptări privind instrumentele MindPlay	46
Instrumente practice și bazate pe dovezi	47
Abordări bazate pe joc	47
Jocuri de integrare	48

Jocuri cu orientare pedagogică și de observare	48
Formarea cadrelor didactice și sprijinul profesional	49
Materiale pentru părinți și resurse de sprijin pentru familie	49
Implementare ușoară și sarcină de lucru suplimentară minimă	50
4. Sinteză la nivel transnațional	50
Tabelul 1. Principalele riscuri identificate la nivel transnațional	51
Tabelul 2. Nevoile de competențe la nivel transnațional	52
Tabelul 3. Bariere sistemice la nivel transnațional	54
Tabelul 4. Așteptări privind produsele MindPlay	55
5. Implicații pentru produsele MindPlay	56
5.1 Matricea competențelor	57
5.2 Programe de formare	58
5.3 Jocuri cu orientare pedagogică și de observare	59
5.4 Jocuri de integrare	60
5.5 Proceduri de intervenție	61
5.6 Strategia de bunăstare școlară	61
6. Recomandări	63
6.1 Recomandări pentru școli	63
6.2 Recomandări pentru factorii de decizie	64
6.3 Recomandări pentru instituțiile de formare a cadrelor didactice	65
6.4 Recomandări privind implementarea programului MindPlay	66
6.5 Recomandări specifice fiecărei țări	67
Belgia	67
Germania	68
Ungaria	68
Polonia	69
România	69
7. Concluzii	69
8. Bibliografie	71

1. Introducere

Sănătatea mintală și bunăstarea au devenit priorități din ce în ce mai importante în cadrul sistemelor educaționale din întreaga Europă. Cercetările recente indică faptul că dificultățile emoționale, comportamentale și sociale în rândul copiilor sunt din ce în ce mai răspândite, multe dintre acestea apărând încă din perioada copilăriei timpurii și din primii ani de educație formală. Dificultățile legate de reglarea emoțională, anxietate, probleme comportamentale, relațiile cu colegii, atenția și adaptarea socială pot afecta în mod semnificativ rezultatele de învățare ale copiilor, participarea la școală, incluziunea socială și dezvoltarea generală. Dacă nu sunt identificate și nu beneficiază de sprijin, aceste dificultăți pot avea consecințe pe termen lung asupra traiectoriei educaționale a copiilor, asupra funcționării lor psihosociale și asupra bunăstării lor viitoare.

Școlile joacă un rol crucial în promovarea sănătății mintale a copiilor, întrucât profesorii și alți profesioniști din domeniul educației sunt adesea primii adulți din afara familiei care observă semnele timpurii ale dificultăților emoționale sau comportamentale. Identificarea timpurie și sprijinul acordat la momentul potrivit sunt, prin urmare, esențiale pentru prevenirea agravării problemelor și pentru cultivarea rezilienței copiilor, a competențelor sociale și a experiențelor școlare pozitive. Cu toate acestea, profesioniștii din domeniul educației se confruntă frecvent cu provocări considerabile în ceea ce privește recunoașterea semnelor de avertizare timpurie, diferențierea între variațiile de dezvoltare și problemele mai grave, precum și implementarea măsurilor de sprijin adecvate în cadrul practicii educaționale de zi cu zi.

Evoluțiile sociale recente, inclusiv digitalizarea rapidă, schimbarea structurilor familiale, migrația și efectele de lungă durată ale pandemiei de COVID-19, au evidențiat și mai mult necesitatea unor abordări preventive și de intervenție timpurie în mediul educațional.

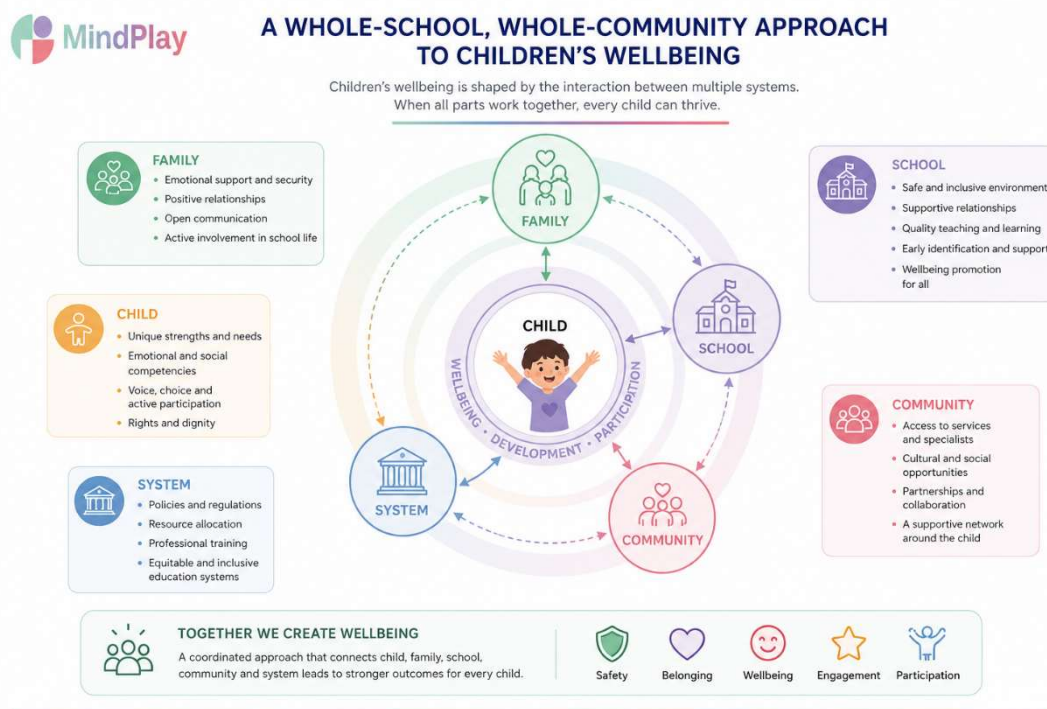
Organizația Mondială a Sănătății estimează că aproximativ unul din șapte copii și adolescenți se confruntă cu o afecțiune de sănătate mintală, multe dintre aceste dificultăți apărând încă din copilărie (OMS, 2021). Rapoarte europene și internaționale recente indică, de asemenea, preocupări crescânde cu privire la bunăstarea emoțională a copiilor, anxietatea, relațiile sociale și sentimentul de apartenență la școală (OCDE, 2019; OCDE, 2023). În același timp, schimbările sociale rapide, inclusiv digitalizarea, migrația, schimbarea structurilor familiale și consecințele pe

termen lung ale pandemiei de COVID-19, au intensificat nevoia de abordări preventive și de intervenție timpurie în mediul educațional.

Instituțiile europene recunosc din ce în ce mai mult școlile ca medii-cheie pentru promovarea bunăstării, rezilienței, incluziunii și dezvoltării socio-emoționale a copiilor (Comisia Europeană, 2023). Recomandarea Consiliului privind căile către succesul școlar subliniază importanța mediilor școlare favorabile și a abordărilor la nivel de școală în ceea ce privește bunăstarea, în timp ce Garanția europeană pentru copii evidențiază necesitatea de a asigura accesul echitabil la sprijin în domeniul sănătății mintale și la oportunități educaționale incluzive pentru toți copiii, în special pentru cei aflați în situații vulnerabile (Consiliul Uniunii Europene, 2022; Comisia Europeană, 2021).

În același timp, școlile din întreaga Europă își desfășoară activitatea în contexte sociale din ce în ce mai complexe, caracterizate de schimbări sociale rapide, digitalizare, migrație, instabilitate familială și o diversitate tot mai mare în rândul populației școlare. Aceste evoluții creează noi cerințe pentru profesori, directori de școli, psihologi, consilieri și părinți, subliniind necesitatea unor abordări inovatoare, bazate pe dovezi și orientate spre practică pentru a sprijini bunăstarea mentală a copiilor.

MindPlay Ilustrația 1

Proiectul MindPlay (2025-1-PL01-KA220-SCH-000360826), cofinanțat de Programul Erasmus+ al Uniunii Europene, abordează aceste provocări urmărind îmbunătățirea bunăstării mentale a copiilor cu vârste cuprinse între 5 și 9 ani prin dezvoltarea unor instrumente inovatoare de educație, diagnosticare și intervenție. Proiectul urmărește să consolideze competențele cadrelor didactice, ale educatorilor, ale directorilor de școli și ale altor profesioniști în domeniile prevenirii, identificării timpurii și sprijinirii copiilor care se confruntă cu dificultăți emoționale și comportamentale.

Deși provocările legate de sănătatea mintală au constituit punctul de plecare pentru această analiză a nevoilor, rezultatele demonstrează în mod constant că școlile au nevoie de soluții practice orientate spre prevenire, mai degrabă decât de sisteme de diagnosticare suplimentare. În toate țările partenere, părțile interesate au subliniat că identificarea timpurie, competențele cadrelor didactice, reziliența emoțională, cooperarea dintre școală și familie și instrumentele practice utilizate în sala de clasă reprezintă prioritățile-cheie pentru îmbunătățirea bunăstării copiilor.

Pachetul de lucru 2 (WP2) – *Cartografierea nevoilor de competențe* – constituie o componentă fundamentală a proiectului. Scopul principal al acestui pachet de lucru este de a obține informații bazate pe dovezi privind nevoile de competențe și abilități în rândul principalelor părți interesate din domeniul educației, de a identifica cele mai semnificative riscuri și provocări legate de sănătatea mintală întâlnite în școli și de a explora practicile existente, barierele și nevoile de sprijin legate de bunăstarea mintală a copiilor. Rezultatele sunt menite să stea la baza dezvoltării unor produse MindPlay de înaltă calitate și adaptate nevoilor specifice, inclusiv programe de formare, jocuri de diagnosticare și educaționale, proceduri de intervenție, activități de integrare și recomandări strategice pentru școli. În plus, datele generate prin WP2 constituie fundamentul pentru Matricea europeană de competențe MindPlay, care consolidează amenințările identificate, cerințele de competență, abilitățile practice și prioritățile de formare. Matricea va servi drept rezultat-etapă și bază principală de dovezi pentru proiectarea și dezvoltarea programelor de formare, a instrumentelor educaționale și a resurselor de implementare din cadrul WP3.

Cercetarea a fost desfășurată în cinci țări europene: Belgia, Germania, Ungaria, Polonia și România. Aceste țări reprezintă contexte educaționale, culturale și sociale diverse, confruntându-se în același timp cu numeroase provocări comune legate de sănătatea mintală și bunăstarea copiilor. Includerea mai multor perspective naționale permite o înțelegere cuprinzătoare atât a tendințelor europene comune, cât și a nevoilor specifice fiecărui context.

Prezentul raport consolidat sintetizează rezultatele studiilor naționale desfășurate în toate țările participante. Acesta oferă o analiză comparativă a perspectivelor profesorilor, directorilor de școli,

psihologilor și consilierilor școlari, specialiștilor în dezvoltare și părinților cu privire la nevoile de sănătate mintală ale copiilor, practicile de identificare timpurie, lacunele de competență, barierele sistemice și așteptările privind viitoarele instrumente MindPlay.

Mai precis, obiectivele acestui raport consolidat sunt:

- identificarea celor mai frecvente dificultăți emoționale, comportamentale și sociale care afectează copiii cu vârste cuprinse între 5 și 9 ani în țările participante;
- analizarea practicilor actuale legate de identificarea timpurie și sprijinul acordat în mediul școlar;
- să exploreze nevoile de competențe și prioritățile de dezvoltare profesională în rândul părților interesate din domeniul educației;
- identificarea barierelor sistemice care limitează promovarea eficientă a sănătății mintale și intervenția timpurie;
- să examineze așteptările părților interesate cu privire la viitoarele produse și instrumente de sprijin MindPlay;
- formularea de recomandări bazate pe dovezi pentru dezvoltarea și implementarea unor soluții inovatoare, centrate pe copil și orientate spre practică, menite să promoveze bunăstarea mentală a copiilor.

Constatările prezentate în acest raport oferă o bază importantă de dovezi pentru fazele ulterioare ale proiectului MindPlay și contribuie la discuțiile europene mai ample privind consolidarea promovării sănătății mintale, a prevenirii și a intervenției timpurii în cadrul învățământului primar.

2. Metodologie

2.1 Designul cercetării

Studiul a adoptat un design de cercetare bazat pe metode mixte, combinând abordări cantitative și calitative pentru a obține o înțelegere cuprinzătoare a nevoilor de competențe, a practicilor existente, a riscurilor percepute și a cerințelor de sprijin legate de bunăstarea mentală a copiilor în primii ani de învățământ primar.

S-a optat pentru o abordare bazată pe metode mixte deoarece aceasta permite integrarea datelor numerice cu experiențele, percepțiile și perspectivele contextuale ale participanților, oferind astfel o înțelegere mai bogată și mai nuanțată a fenomenului investigat. Datele cantitative au permis

**Co-funded by
the European Union**

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Uniunii Europene sau al Fundației pentru Dezvoltarea Sistemului Educațional (FRSE). Nici Uniunea Europeană, nici FRSE nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

identificarea tendințelor comune, a ratelor de prevalență și a modelelor în țările participante, în timp ce datele calitative au oferit perspective mai profunde asupra experiențelor, provocărilor, așteptărilor și recomandărilor părților interesate.

Procesul de cercetare a constat din două componente complementare:

1. Cercetare documentară

Fiecare țară parteneră a efectuat o analiză a literaturii relevante naționale și internaționale, a documentelor de politică, a cadrelor strategice și a cercetărilor existente legate de sănătatea mintală a copiilor, dificultățile comportamentale, practicile de identificare timpurie și promovarea sănătății mintale în mediul educațional. Cercetarea documentară a furnizat informații contextuale privind sistemele naționale de învățământ și de sănătate mintală și a sprijinit interpretarea rezultatelor empirice.

2. Cercetarea empirică

Datele empirice au fost colectate prin intermediul unor chestionare online structurate, administrate către patru grupuri-cheie de părți interesate implicate în sprijinirea bunăstării mentale a copiilor. Chestionarele au inclus atât întrebări închise, cât și întrebări deschise.

Întrebările închise au generat date cantitative privind:

- frecvența și tipurile de probleme de sănătate mintală și comportamentale întâlnite în școli;
- practicile existente de identificare și sprijin;
- nevoile de competențe ale profesioniștilor;
- barierele sistemice percepute;
- atitudini față de potențialele produse și intervenții MindPlay.

Întrebările deschise le-au permis participanților să ofere detalii despre experiențele lor, să descrie bunele practici existente, să identifice provocările și să formuleze recomandări privind viitoarele măsuri de sprijin și produsele proiectului.

Datele cantitative au fost analizate folosind metode statistice descriptive, inclusiv frecvențe, procente și analize comparative între țări și grupuri de părți interesate. Răspunsurile calitative au fost analizate prin intermediul analizei tematice, în cadrul căreia răspunsurile au fost codificate sistematic și grupate în teme și categorii recurente.

Combinarea constatărilor cantitative și calitative a facilitat triangularea rezultatelor, a sporit fiabilitatea interpretărilor și a sprijinit identificarea atât a tendințelor comune la nivel european, cât și a caracteristicilor specifice fiecărei țări.

2.2 Țările participante

Studiul a fost realizat în cinci țări europene participante la proiectul MindPlay: Belgia, Germania, Ungaria, Polonia și România.

Aceste țări reprezintă contexte educaționale, culturale, sociale și demografice diverse, confruntându-se în același timp cu provocări comune legate de sănătatea mintală și bunăstarea copiilor.

Includerea mai multor contexte naționale a permis o analiză comparativă a nevoilor, practicilor și provocărilor comune și specifice fiecărui context. S-a acordat o atenție deosebită diversității populației școlare din țările participante. De exemplu, unele țări au raportat un număr semnificativ de copii proveniți din medii de migranți sau refugiați, în timp ce altele au evidențiat prezența minorităților etnice sau a unor vulnerabilități socio-economice specifice care afectează bunăstarea copiilor.

Perspectiva transnațională a oferit ocazia de a identifica nevoile comune de competențe în rândul profesioniștilor din domeniul educației, precum și de a explora variațiile în ceea ce privește răspunsurile instituționale, sistemele de sprijin disponibile și prioritățile percepute pentru intervențiile viitoare.

2.3 Grupuri țintă

Cercetarea a vizat patru grupuri-cheie de părți interesate implicate direct în promovarea, monitorizarea și susținerea bunăstării mentale a copiilor cu vârste cuprinse între 5 și 9 ani în mediul școlar.

Profesorii

Profesorii din învățământul primar care lucrează cu copii cu vârste cuprinse între 5 și 9 ani au constituit cel mai mare grup de participanți. Datorită interacțiunii lor zilnice cu copiii, profesorii joacă un rol central în observarea schimbărilor comportamentale și emoționale, identificarea

**Co-funded by
the European Union**

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Uniunii Europene sau al Fundației pentru Dezvoltarea Sistemului Educațional (FRSE). Nici Uniunea Europeană, nici FRSE nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

semnelor de avertizare timpurie, implementarea activităților preventive și cooperarea cu familiile și serviciile de sprijin.

Conducerea școlilor și echipele de management

Directorii de școli și membrii echipelor de conducere au participat la studiu pentru a oferi perspective asupra politicilor instituționale, capacităților organizaționale, mecanismelor de sprijin existente, barierelor sistemice și priorităților strategice legate de bunăstarea psihică a copiilor.

Psihologi școlari, consilieri și specialiști în dezvoltare

Acest grup de părți interesate a inclus psihologi școlari, consilieri pedagogici, educatori specializați și alți specialiști în dezvoltare implicați în evaluarea, sprijinirea și monitorizarea dezvoltării sociale, emoționale și comportamentale a copiilor. Participarea lor a adus perspective profesionale specializate privind identificarea timpurie, practicile de intervenție și nevoile de sprijin.

Părinții

Părinții și tutorii copiilor cu vârste cuprinse între 5 și 9 ani au participat pentru a surprinde perspectivele familiei cu privire la provocările emoționale și comportamentale ale copiilor, cooperarea cu școlile, nevoile de sprijin percepute și așteptările privind viitoarele instrumente educaționale și preventive.

Includerea mai multor grupuri de părți interesate a asigurat o înțelegere holistică a bunăstării mentale a copiilor și a permis compararea perspectivelor între mediul familial și cel școlar. Această abordare multiperspectivă a consolidat validitatea rezultatelor și a susținut elaborarea unor recomandări cuprinzătoare, bazate pe informațiile furnizate de părțile interesate, pentru viitoarele intervenții MindPlay.

Constatările indică faptul că bunăstarea copiilor este susținută cel mai bine printr-o abordare preventivă, bazată pe competențe și la nivelul întregii școli. În loc să se concentreze exclusiv pe răspunsul la dificultățile de sănătate mintală, sistemele educaționale au nevoie de instrumente practice care să consolideze factorii de protecție, cum ar fi reziliența emoțională, relațiile pozitive, recunoașterea timpurie a dificultăților emergente, implicarea familiei și mediile de învățare favorabile. Această perspectivă reflectă obiectivele generale ale proiectului MindPlay și oferă fundamentul conceptual pentru produsele dezvoltate în pachetele de lucru ulterioare.

2.4 Colectarea și analiza datelor

Colectarea datelor s-a realizat prin chestionare structurate administrate în țările participante. Chestionarele au fost concepute pentru patru grupuri-țintă: profesori, conducători de școli, psihologi școlari/consilieri/specialiști în dezvoltare și părinți. Această structură a permis cercetării să surprindă perspectivele diferiților actori implicați în educația, îngrijirea și sprijinirea copiilor.

Chestionarele au inclus atât întrebări închise, cât și întrebări deschise. Întrebările închise au fost utilizate pentru a colecta date cantitative comparabile privind frecvența și tipurile de dificultăți de sănătate mintală și comportamentale observate la copii, practicile existente de identificare timpurie, nivelurile de competență percepute, nevoile de formare, barierele sistemice și așteptările privind instrumentele MindPlay.

Întrebările deschise le-au permis respondenților să ofere explicații mai detaliate, exemple din practică și reflecții asupra nevoilor și provocărilor lor. Aceste răspunsuri au fost deosebit de importante pentru înțelegerea contextului din spatele rezultatelor numerice și pentru identificarea recomandărilor practice pentru viitoarele produse MindPlay.

Datele cantitative au fost analizate descriptiv, utilizând frecvențe, procente și interpretări comparative între țări și grupuri de părți interesate. Scopul nu a fost acela de a formula concluzii reprezentative din punct de vedere statistic pentru fiecare sistem național de învățământ, ci de a identifica tipare relevante, nevoi comune și provocări recurente în cadrul parteneriatului de proiect.

Răspunsurile calitative au fost analizate prin intermediul analizei tematice. Răspunsurile au fost examinate, codificate și grupate în teme recurente, precum reglarea emoțională, dificultățile comportamentale, conflictele cu colegii, cooperarea cu părinții, lipsa sprijinului specializat, volumul de muncă al cadrelor didactice, nevoile de identificare timpurie și așteptările privind instrumentele bazate pe joc. Acest proces a permis identificarea unor teme comune la nivelul țărilor, păstrând în același timp perspectivele specifice fiecărui context.

Integrarea constatărilor cantitative și calitative a permis triangularea rezultatelor. Datele numerice au contribuit la identificarea amplitudinii și frecvenței problemelor-cheie, în timp ce datele calitative au oferit o înțelegere mai profundă a modului în care aceste probleme se manifestă în contextele școlare și familiale de zi cu zi. Împreună, aceste constatări constituie baza de dovezi pentru dezvoltarea programelor de formare MindPlay, a jocurilor de diagnosticare și intervenție, a activităților de integrare și a materialelor de sprijin.

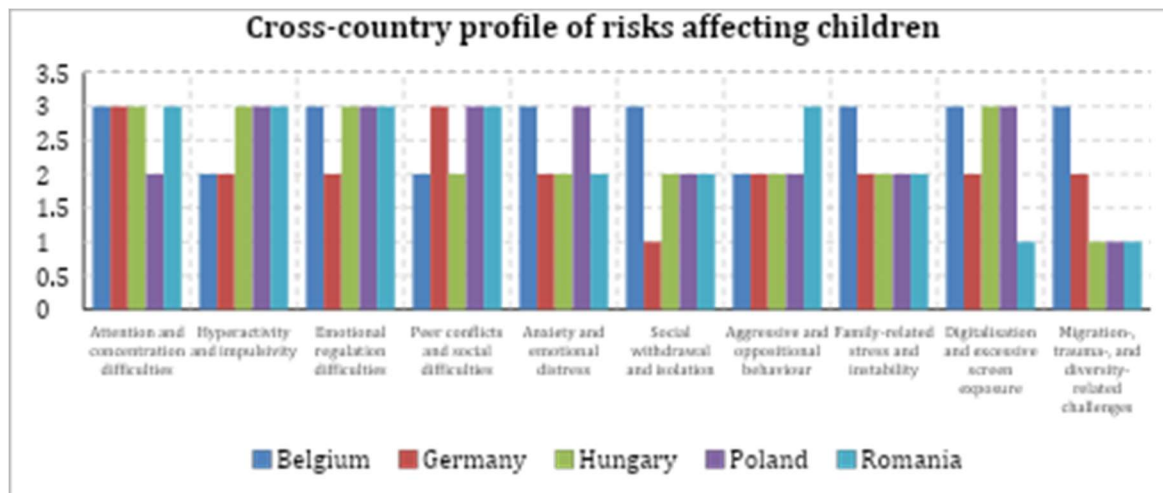
3. Analiza comparativă a constatărilor

3.1 Prevalența și tipurile de dificultăți de sănătate mintală

Constatările din cele cinci țări participante demonstrează că problemele de sănătate mintală și comportamentale în rândul copiilor cu vârste cuprinse între 5 și 9 ani sunt percepute ca o preocupare semnificativă și în creștere în mediul școlar. În ciuda diferențelor dintre sistemele educaționale și contextele naționale, părțile interesate din Belgia, Germania, Ungaria, Polonia și România au raportat tipare remarcabil de similare în ceea ce privește tipurile de dificultăți observate în rândul elevilor de vârstă mică.

Profesorii, directorii de școli, psihologii și părinții au indicat în mod constant că provocările emoționale, comportamentale și sociale au devenit din ce în ce mai frecvente în practica școlară de zi cu zi. Mulți respondenți au raportat că se confruntă cu astfel de dificultăți zilnic sau săptămânal, ceea ce sugerează că problemele de sănătate mintală nu mai reprezintă evenimente excepționale, ci constituie mai degrabă un aspect integral al mediilor educaționale contemporane.

Deși prevalența și importanța relativă a anumitor dificultăți au variat de la o țară la alta, mai multe categorii comune au apărut în mod constant în toate studiile naționale.

Dificultăți de externalizare

Co-funded by
the European Union

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Uniunii Europene sau al Fundației pentru Dezvoltarea Sistemului Educațional (FRSE). Nici Uniunea Europeană, nici FRSE nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

Dificultățile de externalizare s-au numărat printre provocările raportate cel mai frecvent în toate țările participante. Aceste dificultăți se manifestă de obicei prin comportamente observabile, precum agresivitatea, impulsivitatea, comportamentul opozițional, hiperactivitatea și comportamentul perturbator.

Părțile interesate din România, Polonia și Ungaria au subliniat în mod special hiperactivitatea, comportamentul impulsiv și reacțiile agresive ca fiind provocări majore în învățământul primar timpuriu. Profesorii au raportat frecvent izbucniri emoționale, dificultăți în respectarea regulilor din clasă, toleranță scăzută la frustrare și comportamente de opoziție care interferează cu procesele de învățare și cu relațiile cu colegii.

În mod similar, participanții belgieni au evidențiat comportamentul agresiv și dereglarea comportamentală, asociind adesea aceste manifestări cu experiențe negative din copilărie, traume, instabilitate familială sau stresul legat de migrație. Respondenții germani au identificat, de asemenea, problemele comportamentale și hiperactivitatea ca fiind preocupări frecvente care afectează dinamica clasei.

În toate țările, participanții și-au exprimat îngrijorarea cu privire la faptul că comportamentele de externalizare impun adesea cerințe emoționale și profesionale considerabile asupra cadrelor didactice, care se simt frecvent insuficient pregătite pentru a răspunde eficient la situațiile dificile din clasă.

În același timp, părțile interesate au recunoscut că simptomele de externalizare sunt, în general, mai ușor de recunoscut, deoarece sunt vizibile și afectează direct funcționarea clasei. În consecință, copiii care manifestă comportamente perturbatoare au mai multe șanse să beneficieze de atenție și sprijin decât cei care se confruntă cu dificultăți emoționale mai puțin vizibile.

Dificultăți de internalizare

Dificultățile de internalizare au apărut ca o altă categorie majoră de preocupare în toate țările participante. Aceste dificultăți includ anxietatea, tristețea, retragerea socială, singurătatea, stima de sine scăzută, tulburările psihosomatice și simptomele depresive.

Părțile interesate din Belgia, România, Polonia și Ungaria au subliniat în repetate rânduri că dificultățile de internalizare rămân adesea neobservate, deoarece copiii care se confruntă cu suferință emoțională tind să nu perturbe activitățile din clasă. Anxietatea, retragerea socială,

inhibiția emoțională și suferința tăcută au fost descrise frecvent ca probleme ascunse care pot rămâne nerecunoscute pentru perioade îndelungate.

Părțile interesate din Belgia au acordat o atenție deosebită dificultăților emoționale legate de traume în rândul copiilor proveniți din medii vulnerabile, de migranți și de refugiați. Experiențele de strămutare, destrămarea familiei și expunerea la conflicte au fost identificate ca factori importanți care contribuie la suferința emoțională a copiilor.

În mod similar, psihologii români au subliniat că anxietatea și dificultățile emoționale sunt adesea subestimate de profesioniștii din domeniul educației, în timp ce participanții polonezi au subliniat că tristețea, retragerea și reziliența scăzută devin din ce în ce mai frecvente în rândul copiilor mici.

Constatările sugerează că profesioniștii din domeniul educației din toate țările au nevoie de sprijin suplimentar pentru a recunoaște indicatorii subtili ai suferinței emoționale și pentru a face diferența între variațiile tipice de dezvoltare și semnele care necesită o intervenție suplimentară.

Probleme de atenție și concentrare

Dificultățile de atenție și concentrare s-au numărat printre preocupările semnalate cel mai constant în toate țările participante și s-au evidențiat ca una dintre cele mai răspândite categorii de provocări legate de sănătatea mintală.

Profesorii germani au identificat dificultățile de concentrare ca fiind cea mai frecventă problemă observată în rândul elevilor. Constatări similare au fost raportate în România, Ungaria, Belgia și Polonia, unde profesorii au descris un număr tot mai mare de copii care se confruntă cu dificultăți în menținerea atenției, în menținerea implicării în activitățile de învățare, în finalizarea sarcinilor și în respectarea instrucțiunilor.

Participanții au asociat frecvent aceste dificultăți cu schimbări sociale mai ample, inclusiv expunerea excesivă la ecrane, suprastimularea digitală, oportunitățile reduse de joacă liberă, stresul familial și ritmul accelerat al vieții moderne.

Mulți dintre cei implicați și-au exprimat îngrijorarea cu privire la faptul că copiii se confruntă din ce în ce mai mult cu dificultăți în a-și menține atenția în timpul activităților din clasă și manifestă o toleranță mai scăzută la efort, la amânarea satisfacției și la implicarea cognitivă susținută.

Dificultățile de atenție au fost, de asemenea, discutate frecvent în legătură cu hiperactivitatea și dereglarea emoțională, ceea ce sugerează că aceste provocări coexistă adesea, mai degrabă decât să apară izolat.

Dificultăți de reglare emoțională

În toate cele cinci țări, dificultățile legate de reglarea emoțională s-au evidențiat ca una dintre cele mai importante și mai frecvent semnalate preocupări.

Profesorii, directorii de școli și specialiștii au raportat că mulți copii se confruntă cu dificultăți în recunoașterea, exprimarea și gestionarea adecvată a emoțiilor. Izbucnirile emoționale, iritabilitatea, frustrarea, reacțiile impulsive și dificultățile de a face față eșecului au fost descrise frecvent în toate rapoartele naționale.

Părțile interesate din Polonia și Ungaria au subliniat în mod special toleranța redusă a copiilor la frustrare și capacitatea limitată de a face față eșecurilor, criticilor sau conflictelor interpersonale. Participanții români au identificat, de asemenea, dereglarea emoțională ca o provocare majoră care afectează atât participarea elevilor, cât și relațiile cu colegii.

Respondenții belgieni au evidențiat reglarea emoțională ca fiind cel mai important domeniu care necesită formare profesională suplimentară, în timp ce participanții germani au subliniat nevoia de strategii practice pentru a sprijini copiii care se confruntă cu suferință emoțională.

Rezultatele sugerează că consolidarea competențelor emoționale, a conștiinței de sine și a abilităților de autoreglare ale copiilor ar trebui să reprezinte o componentă centrală a viitoarelor intervenții preventive și a programelor educaționale.

Conflictele cu colegii și dificultățile sociale

Dificultățile legate de relațiile cu colegii și de funcționarea socială au apărut ca un alt domeniu important de îngrijorare în toate țările participante.

Profesorii au semnalat frecvent conflicte între colegi, excluziune socială, dificultăți în stabilirea prietenilor, abilități slabe de rezolvare a conflictelor și provocări legate de cooperare și participarea în grup.

Respondenții din România și Polonia au evidențiat în mod special conflictele cu colegii ca fiind evenimente frecvente în clasele din ciclul primar timpuriu. Participanții belgieni au semnalat

îngrijorări cu privire la singurătate, izolare socială și dificultăți legate de diversitatea culturală și lingvistică în rândul unei populații școlare din ce în ce mai eterogene.

Părțile interesate din Ungaria și-au exprimat îngrijorarea cu privire la competențele sociale limitate ale copiilor și la oportunitățile reduse de interacțiune față în față în afara mediului școlar, în timp ce participanții germani au semnalat presiuni sociale în creștere și dificultăți interpersonale în rândul elevilor.

În toate țările, respondenții au subliniat importanța cultivării competențelor sociale și emoționale, a promovării unor medii de învățare incluzive și a implementării unor activități preventive menite să consolideze relațiile cu colegii și coeziunea socială.

În ansamblu, rezultatele comparative demonstrează că provocările legate de sănătatea mintală a copiilor din Europa sunt multifacetate și interconectate. Comportamentele de exteriorizare, dificultățile de interiorizare, problemele de atenție, dereglarea emoțională și dificultățile legate de relațiile cu colegii coexistă frecvent și se influențează reciproc. Aceste constatări evidențiază necesitatea unor abordări cuprinzătoare, preventive și bazate pe relații, care să abordeze dezvoltarea socială, emoțională și comportamentală a copiilor într-un mod integrat.

Factori de mediu și sociali care afectează bunăstarea copiilor

Dincolo de dificultățile emoționale și comportamentale individuale, părțile interesate din toate țările participante au evidențiat o serie de factori de mediu și sociali mai largi care influențează în mod semnificativ sănătatea mintală și bunăstarea copiilor. Deși importanța relativă a acestor factori a variat în funcție de contextul național, au apărut în mod constant câteva teme comune în cele cinci țări.

Separarea părinților și instabilitatea familială

Factorii legați de familie au fost identificați frecvent ca factori determinanți importanți ai funcționării emoționale și comportamentale a copiilor. Participanții din Belgia, Germania, Polonia, România și Ungaria au raportat că separarea părinților, divorțul, conflictele familiale și mediile familiale instabile afectează adesea în mod negativ bunăstarea copiilor.

Profesorii și specialiștii au observat că copiii care se confruntă cu instabilitate familială pot manifesta anxietate, dereglare emoțională, dificultăți de concentrare, retragere socială, probleme comportamentale și o implicare redusă a elevilor. În Germania și Belgia, respondenții au

menționat în mod specific separarea părinților și faptul că copiii locuiesc în mai multe gospodării ca factori care contribuie la suferința emoțională și la provocările comportamentale.

Părțile interesate din Belgia au subliniat, de asemenea, impactul stresului familial cronic, al dificultăților financiare și al experiențelor negative din copilărie, inclusiv neglijarea și violența domestică. În toate țările, respondenții au subliniat importanța unei colaborări strânse între școli și familii în sprijinirea copiilor care se confruntă cu circumstanțe familiale dificile.

Migrația și diversitatea

Migrația și diversitatea tot mai mare au apărut ca teme deosebit de importante în Belgia și Germania, deși respondenții din alte țări au menționat, de asemenea, aspecte legate de incluziunea socială, diversitatea culturală și vulnerabilitatea în rândul grupurilor minoritare.

Părțile interesate din Belgia au evidențiat provocările specifice cu care se confruntă copiii proveniți din medii de migranți și refugiați, inclusiv experiențele de război, strămutare, traume, bariere lingvistice și adaptare culturală. În mod similar, participanții germani au raportat că școlile sprijină din ce în ce mai mult copiii proveniți din medii culturale și lingvistice diverse, ceea ce impune ca profesioniștii din domeniul educației să dețină competențe interculturale și să adopte abordări sensibile din punct de vedere cultural.

Rezultatele sugerează că copiii proveniți din medii de migranți, refugiați și minorități se pot confrunta cu riscuri suplimentare legate de excluziunea socială, suferința emoțională și dificultățile de adaptare. În consecință, școlile au nevoie atât de competențe specializate, cât și de sisteme de sprijin adecvate pentru a asigura medii educaționale incluzive și echitabile.

Bunăstarea digitală și utilizarea echilibrată a tehnologiei

Utilizarea excesivă a tehnologiilor digitale și expunerea prelungită la ecran s-au evidențiat ca fiind una dintre cele mai importante preocupări sociale în toate țările participante.

Părțile interesate au semnalat în mod constant că timpul petrecut în fața ecranului afectează negativ atenția copiilor, reglarea emoțională, interacțiunile sociale și bunăstarea generală. Profesorii și părinții au asociat frecvent expunerea excesivă la ecran cu o durată mai scurtă a atenției, concentrare redusă, dificultăți de somn, toleranță scăzută la frustrare și abilități de comunicare față în față diminuate.

Participanții din Belgia, Ungaria și Polonia și-au exprimat îngrijorarea în mod special cu privire la suprastimularea digitală și la dependența crescândă de dispozitivele digitale de la o vârstă din ce

În ce mai fragedă. Respondenții belgieni au făcut referire la fenomenul „bonă digitală”, prin care dispozitivele digitale sunt utilizate frecvent ca mijloc de reglare a comportamentului și a emoțiilor copiilor.

În toate țările, participanții au subliniat necesitatea de a consolida reziliența digitală a copiilor, promovând în același timp stiluri de viață echilibrate, care să includă jocul liber, interacțiunea socială, activitatea fizică și oportunități de învățare emoțională.

Presiunea socială și schimbarea experiențelor din copilărie

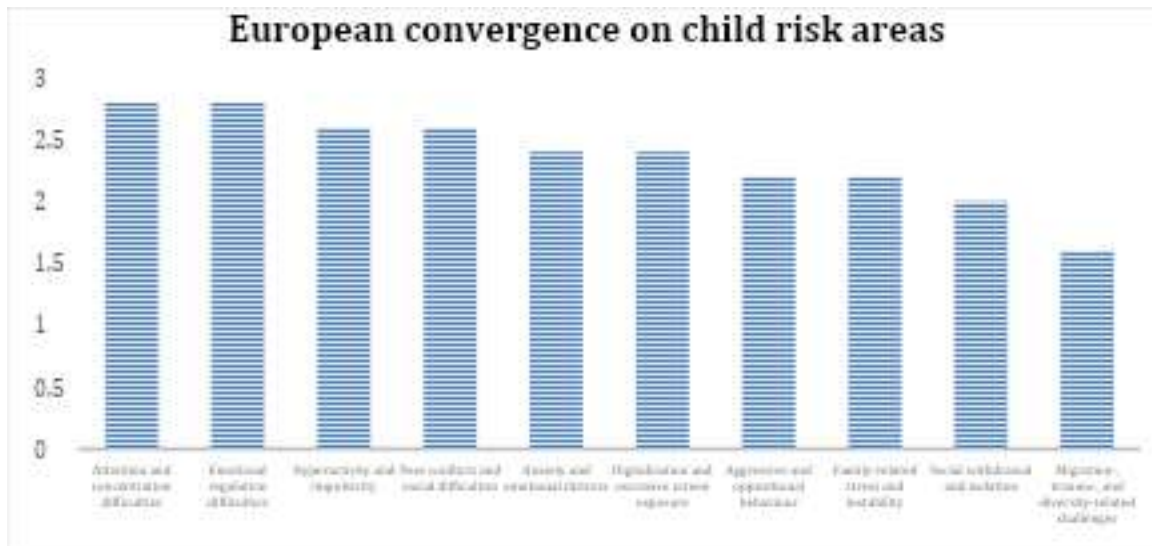
Părțile interesate din toate țările au descris schimbări semnificative în mediile sociale și experiențele de dezvoltare ale copiilor. Participanții au menționat frecvent așteptările tot mai mari privind performanța, presiunile școlare, oportunitățile reduse de joacă liberă și ritmul accelerat al vieții contemporane.

Respondenții din Polonia și Ungaria au subliniat în mod special teama crescândă a copiilor de eșec, reziliența scăzută și dificultățile de a face față provocărilor și eșecurilor. Profesorii au raportat că mulți copii manifestă o sensibilitate sporită la critică, o încredere în sine redusă și strategii limitate de a face față situațiilor dificile atunci când se confruntă cu frustrare sau dezamăgire.

În plus, mai mulți respondenți și-au exprimat îngrijorarea cu privire la faptul că copiii de astăzi au mai puține oportunități de joacă nestructurată, de interacțiune socială spontană și de rezolvare independentă a problemelor, toate acestea fiind considerate esențiale pentru o dezvoltare socială și emoțională sănătoasă.

În ansamblu, rezultatele indică faptul că bunăstarea mentală a copiilor este modelată nu numai de caracteristicile individuale, ci și de contexte mai largi de natură familială, socială, culturală și tehnologică. Aceste constatări subliniază necesitatea unor abordări holistice, preventive și bazate pe ecosistem, care să recunoască multiplele influențe care afectează dezvoltarea socială, emoțională și comportamentală a copiilor.

3.2 Practici de identificare timpurie și diagnosticare

Constatările din cele cinci țări participante demonstrează că identificarea timpurie a dificultăților emoționale, comportamentale și sociale ale copiilor este recunoscută pe scară largă ca o componentă esențială a promovării bunăstării mentale în mediile educaționale. Părțile interesate au recunoscut în mod constant că recunoașterea și intervenția în timp util pot preveni agravarea dificultăților și pot îmbunătăți semnificativ rezultatele copiilor din punct de vedere al dezvoltării, educației și aspectelor psihosociale.

În ciuda consensului larg privind importanța identificării timpurii, rezultatele relevă similitudini considerabile atât în ceea ce privește punctele forte, cât și limitările practicilor actuale din diferite țări. Patru teme majore au reieșit în mod constant din studiile naționale: dependența predominantă de observație, lipsa instrumentelor și procedurilor standardizate, variabilitatea practicilor între școli și rolul central al cadrelor didactice ca primii care identifică dificultățile copiilor.

Recurgerea predominantă la observație

În toate țările participante, observația s-a evidențiat ca fiind metoda principală utilizată pentru identificarea dificultăților emoționale, comportamentale și sociale ale copiilor.

**Co-funded by
the European Union**

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Uniunii Europene sau al Fundației pentru Dezvoltarea Sistemului Educațional (FRSE). Nici Uniunea Europeană, nici FRSE nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

Profesorii, directorii de școli, psihologii și părinții au raportat în mod constant că preocupările legate de bunăstarea copiilor sunt identificate cel mai frecvent prin observarea continuă a comportamentului copiilor, a interacțiunilor, a expresiilor emoționale și a participării la activitățile din clasă.

Participanții au descris o varietate de practici bazate pe observație, printre care:

- observarea zilnică în clasă;
- observarea în timpul jocului și al interacțiunilor cu colegii;
- monitorizarea participării copiilor la activitățile de învățare;
- conversații informale cu copiii;
- discuții între membrii personalului școlar;
- comunicarea cu părinții cu privire la schimbările de comportament.

Școlile din România au raportat utilizarea pe scară largă a observației pedagogice continue, a cercurilor emoționale și a conversațiilor individuale cu copiii. În mod similar, părțile interesate din Ungaria și Polonia au evidențiat observația continuă în clasă ca mecanism principal de recunoaștere a semnelor de avertizare timpurie. Respondenții belgieni au raportat, de asemenea, o dependență semnificativă de observația profesorilor, adesea completată de consultări cu psihologi și echipe multidisciplinare. La fel, profesorii germani au indicat că observația zilnică în clasă constituie cea mai importantă sursă de informații privind bunăstarea psihică a copiilor.

Rezultatele sugerează că profesioniștii din domeniul educației au o încredere considerabilă în propria judecată profesională și în interacțiunile zilnice cu copiii. Cu toate acestea, participanții au recunoscut, de asemenea, că practicile de observare sunt adesea informale și depind în mare măsură de experiența și sensibilitatea individuală.

Lipsa instrumentelor și procedurilor standardizate

Una dintre cele mai consistente constatări din toate rapoartele naționale se referă la utilizarea limitată a instrumentelor formalizate, standardizate și bazate pe dovezi pentru identificarea timpurie.

În toate țările, școlile se bazează în principal pe evaluări informale și pe intuiția profesională, mai degrabă decât pe instrumente sistematice de screening sau pe proceduri structurate. Respondenții români au raportat că mai mult de jumătate dintre profesori nu utilizează instrumente formale de monitorizare, în timp ce doar o mică proporție dintre școli au declarat că au stabilit proceduri de identificare timpurie. Constatări similare au apărut și în Polonia, unde doar

o minoritate dintre directorii de școli au indicat existența unor protocoale formale pentru identificarea problemelor de sănătate mintală ale copiilor.

Studiul german a relevat că aproape două treimi dintre profesori nu utilizează instrumente specifice sau proceduri standardizate atunci când identifică probleme de sănătate mintală sau comportamentale. Părțile interesate din Belgia au semnalat, de asemenea, o lipsă de instrumente de screening adaptate copiilor, non-verbale și eficiente din punct de vedere al timpului, potrivite pentru copiii mici. Participanții maghiari au subliniat, de asemenea, că practicile de identificare depind în mare măsură de experiența profesională individuală, mai degrabă decât de cadre instituționale comune.

Absența instrumentelor standardizate a fost frecvent asociată cu mai multe provocări, printre care:

- practici de identificare inconsecvente;
- recunoașterea întârziată a dificultăților mai puțin vizibile;
- incertitudine cu privire la deciziile de trimitere către specialiști;
- comparabilitatea limitată a observațiilor între profesioniști;
- dificultăți în documentarea și monitorizarea progresului copiilor.

Părțile interesate din toate țările au exprimat o nevoie puternică de instrumente practice, bazate pe dovezi și ușor de utilizat, capabile să sprijine identificarea sistematică timpurie fără a spori sarcina administrativă a cadrelor didactice.

Variabilitatea între școli

Constatările indică o variabilitate substanțială a practicilor de identificare timpurie, atât în cadrul țărilor participante, cât și între acestea.

Deși unele școli au înființat echipe multidisciplinare, au stabilit căi structurate de trimitere și colaborează în mod regulat cu specialiști, altele se bazează aproape exclusiv pe observațiile individuale ale cadrelor didactice și pe procese de comunicare informale.

Școlile belgiene, de exemplu, au raportat cazuri de colaborare multidisciplinară care implică psihologi, consilieri și servicii de sprijin externe, în timp ce mulți respondenți au evidențiat, în același timp, inegalități în ceea ce privește accesul la astfel de servicii. Disparități similare au fost observate și în alte țări, unde disponibilitatea psihologilor școlari, a sprijinului specializat și a procedurilor instituționale depinde adesea de resursele locale și de capacitățile organizaționale.

Participanții au menționat în repetate rânduri că accesul copiilor la sprijin în timp util poate varia considerabil în funcție de:

- disponibilității personalului specializat;
- prioritățile conducerii școlare;
- cultura instituțională;
- experiența și competențele cadrelor didactice;
- rețelele locale de sprijin și sistemele de orientare.

În consecință, calitatea și consecvența identificării timpurii rămân adesea dependente de școlile și profesioniștii individuali, în loc să fie garantate prin abordări instituționale sistematice.

Profesorii ca primii identificatori

În toate țările participante, profesorii s-au evidențiat ca actorii principali și cei mai importanți în procesul de identificare timpurie.

Datorită contactului lor zilnic continuu cu copiii, profesorii se află într-o poziție unică de a observa schimbările de comportament, reacțiile emoționale, interacțiunile sociale și tiparele de dezvoltare de-a lungul timpului. Participanții au recunoscut în mod constant că profesorii sunt primii profesioniști care pot observa semnele de avertizare timpurie și pot iniția procese de sprijin suplimentare.

Profesorii au raportat că identifică problemele prin:

- schimbări de comportament sau de dispoziție;
- dificultăți în relațiile cu colegii;
- scăderea implicării școlare;
- izbucniri emoționale;
- retragere sau izolare;
- schimbări în ceea ce privește participarea sau comportamentul în clasă.

Cu toate acestea, respondenții au subliniat, de asemenea, că responsabilitatea care le revine profesorilor este substanțială și depășește adesea nivelul de formare și sprijin de care dispun în prezent. Profesorii din toate țările și-au exprimat incertitudinea cu privire la interpretarea comportamentelor observate, în special atunci când trebuie să facă distincția între variațiile de dezvoltare adecvate vârstei și indicatorii unor probleme emoționale sau de sănătate mintală mai semnificative.

Mulți participanți au subliniat că nu ar trebui să se aștepte ca profesorii să pună diagnostice copiilor, ci mai degrabă să recunoască semnele de avertizare timpurie, să documenteze observațiile, să inițieze comunicarea cu familiile și să faciliteze trimiterea către servicii specializate atunci când este necesar.

În ansamblu, rezultatele comparative demonstrează că practicile de identificare timpurie din țările participante se caracterizează printr-un angajament profesional puternic și o dependență extinsă de observațiile cadrelor didactice, dar și printr-o standardizare limitată și o variabilitate considerabilă în ceea ce privește implementarea. Aceste constatări evidențiază necesitatea unor instrumente accesibile, practice și bazate pe dovezi, care să sprijine cadrele didactice în recunoașterea semnelor timpurii de dificultate, să consolideze coerența între mediile educaționale și să faciliteze procesele de intervenție și de îndrumare în timp util.

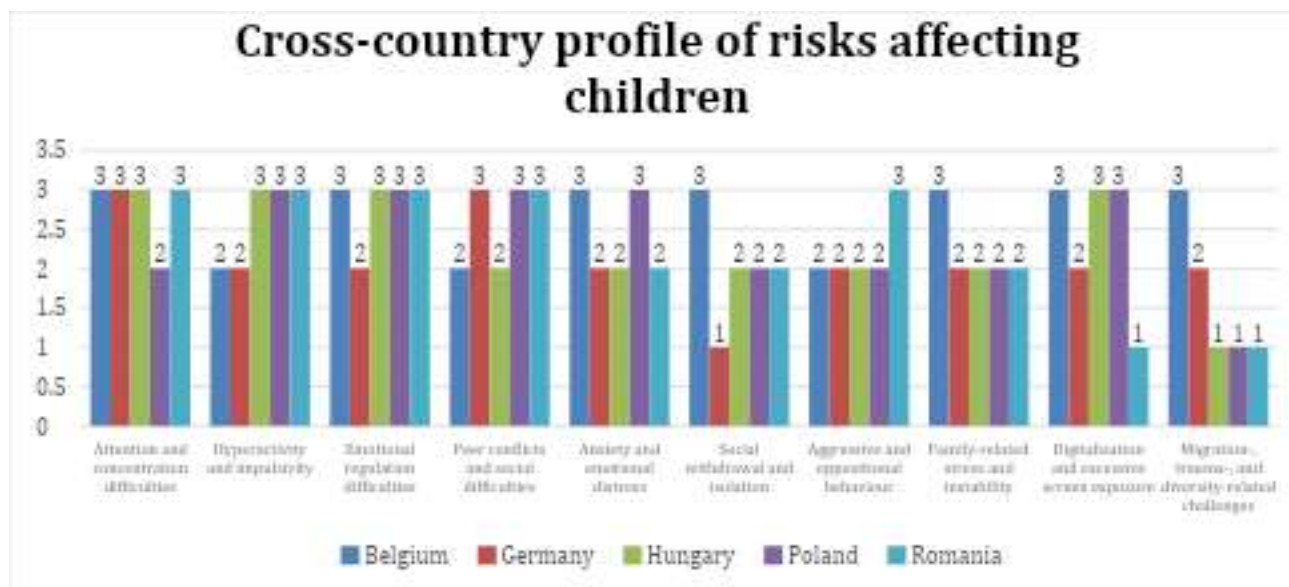
Rezultatele susțin cu tărie dezvoltarea instrumentelor de diagnostic și observație MindPlay, concepute pentru a completa practicile profesionale existente, rămânând în același timp adaptate copiilor, nestigmatizante și ușor de integrat în mediile educaționale de zi cu zi.

3.3 Nevoile de competențe ale profesioniștilor din domeniul educației

Constatările din toate țările participante demonstrează că profesioniștii din domeniul educației recunosc bunăstarea mentală a copiilor ca o componentă din ce în ce mai importantă a responsabilităților lor profesionale. În același timp, părțile interesate au raportat în mod constant că oportunitățile existente de formare inițială și continuă nu pregătesc suficient cadrele didactice și alți profesioniști din școli pentru a face față complexității crescânde a nevoilor emoționale, comportamentale și sociale ale copiilor.

În Belgia, Germania, Ungaria, Polonia și România, respondenții au exprimat o nevoie puternică de oportunități de dezvoltare profesională practice, bazate pe dovezi și ușor de aplicat. Deși au apărut unele diferențe specifice fiecărei țări, mai multe domenii de competență au fost identificate în mod constant ca priorități în rândul tuturor grupurilor de părți interesate.

Competențe de identificare timpurie

Una dintre cele mai importante constatări din toate studiile naționale se referă la necesitatea de a consolida competențele profesioniștilor legate de identificarea timpurie a problemelor de sănătate mintală și a dificultăților comportamentale.

Profesorii și directorii de școli au semnalat incertitudine cu privire la capacitatea lor de a face distincția între comportamentele tipice de dezvoltare și semnele de avertizare timpurie ale unor dificultăți emoționale, comportamentale sau psihologice mai semnificative. Participanții și-au exprimat îngrijorarea în special cu privire la recunoașterea dificultăților mai puțin vizibile, precum anxietatea, retragerea socială, stima de sine scăzută, simptomele legate de traume și semnele timpurii ale depresiei.

Părțile interesate au indicat necesitatea unor competențe suplimentare în:

- recunoașterea semnelor timpurii ale dificultăților emoționale și comportamentale;
- diferențierea variațiilor de dezvoltare de potențialele probleme de sănătate mintală;
- identificarea dificultăților de tip intern, care pot rămâne ascunse în mediul școlar;
- observarea și documentarea sistematică a schimbărilor comportamentale;
- monitorizarea dezvoltării sociale și emoționale a copiilor de-a lungul timpului;
- luarea unor decizii informate cu privire la trimiterea către servicii specializate.

**Co-funded by
the European Union**

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Uniunii Europene sau al Fundației pentru Dezvoltarea Sistemului Educațional (FRSE). Nici Uniunea Europeană, nici FRSE nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

Participanții au subliniat în mod constant faptul că profesioniștii din domeniul educației nu urmăresc dobândirea de competențe de diagnostic în sens clinic, ci mai degrabă abilități practice care să le permită să recunoască problemele într-un stadiu incipient și să reacționeze adecvat în cadrul rolului lor educațional.

Sprrijinul pentru reglarea emoțională

Sprrijinirea reglării emoționale a copiilor s-a evidențiat ca una dintre cele mai importante nevoi de competențe identificate în toate țările.

Profesorii, directorii de școli, psihologii și părinții au raportat că mulți copii întâmpină dificultăți în recunoașterea, exprimarea și gestionarea emoțiilor. În consecință, profesioniștii au exprimat o nevoie puternică de strategii practice care să le permită să sprijine dezvoltarea emoțională a copiilor în contextele educaționale de zi cu zi.

Părțile interesate au identificat următoarele domenii ca fiind prioritare:

- promovarea alfabetizării emoționale și a conștientizării emoționale;
- sprijinirea abilităților de autoreglare ale copiilor;
- ajutarea copiilor să facă față frustrării și dezamăgirii;
- cultivarea rezilienței și a strategiilor de adaptare;
- învățarea exprimării emoționale în moduri adecvate nivelului de dezvoltare;
- consolidarea empatiei și a capacității de a adopta perspectiva altora.

Respondenții au subliniat în repetate rânduri necesitatea unor activități concrete în clasă, a unor instrumente practice și a unor metode bazate pe joc care să poată fi integrate în rutina educațională zilnică. Reglarea emoțională a fost considerată în mod constant o competență preventivă esențială care ar trebui integrată în procesul educațional obișnuit, mai degrabă decât abordată doar atunci când apar probleme.

Gestionarea comportamentului

Gestionarea comportamentului s-a evidențiat ca o altă prioritate majoră de dezvoltare profesională în toate țările participante.

Profesioniștii din domeniul educației au semnalat dificultăți tot mai mari în a răspunde la comportamentul perturbator, agresivitatea, impulsivitatea, hiperactivitatea și conflictele din clasă.

Profesorii și-au exprimat frecvent sentimentele de incertitudine și de inadecvare atunci când se confruntă cu situații dificile.

Participanții au identificat nevoi de competențe legate de:

- gestionarea comportamentelor perturbatoare în clasă;
- reacționarea la comportamentul provocator și la dereglarea emoțională;
- promovarea comportamentului pozitiv în clasă;
- prevenirii și rezolvării conflictelor;
- susținerea unor medii incluzive în clasă;
- punerea în aplicare a unor abordări preventive în gestionarea comportamentului.

În toate țările, respondenții au subliniat cu tărie că viitoarele programe de formare ar trebui să acorde prioritate soluțiilor practice, studiilor de caz, simulărilor și strategiilor aplicabile imediat, mai degrabă decât cunoștințelor exclusiv teoretice.

Comunicarea cu părinții

Comunicarea și cooperarea cu părinții s-au evidențiat ca una dintre temele cele mai puternice și mai constante în toate rapoartele naționale.

Profesorii și directorii de școli au semnalat frecvent dificultăți în inițierea discuțiilor cu părinții cu privire la problemele emoționale sau comportamentale ale copiilor. Mulți respondenți au descris situații în care părinții negau problema, adoptau o atitudine defensivă, se opuneau trimerii copiilor la specialiști sau aveau percepții diferite asupra nevoilor copiilor.

Părțile interesate au identificat următoarele nevoi de competențe:

- discutarea problemelor sensibile cu părinții;
- comunicarea preocupărilor într-un mod constructiv și fără stigmatizare;
- gestionarea conversațiilor dificile;
- consolidarea cooperării bazate pe parteneriat cu familiile;
- implicarea familiilor vulnerabile sau greu accesibile;
- comunicarea dincolo de diferențele culturale și lingvistice;
- creșterea implicării părinților în activitățile preventive.

Mai mulți participanți au subliniat că o comunicare eficientă cu părinții este adesea mai dificilă decât identificarea propriu-zisă a dificultăților copiilor. În consecință, mulți respondenți au

considerat că competențele de comunicare se numără printre cele mai importante domenii pentru dezvoltarea profesională viitoare.

Intervenția în situații de criză

Participanții din toate țările au exprimat nevoia de a dobândi mai multă încredere și competență în a răspunde la situații de criză care implică copii.

Deși crizele grave pot să nu apară frecvent în practica școlară de zi cu zi, profesioniștii din domeniul educației au semnalat incertitudine cu privire la răspunsurile adecvate atunci când copiii manifestă suferință emoțională semnificativă, comportament agresiv, tendințe de automutilare, reacții traumatice sau semne de abuz și neglijare.

Părțile interesate au subliniat necesitatea unor competențe legate de:

- reacționarea la crize emoționale și escaladări comportamentale;
- recunoașterea indicatorilor de abuz, neglijare și traumă;
- gestionarea situațiilor de criză în condiții de siguranță și eficiență;
- punerea în aplicare a procedurilor de sesizare;
- cooperarea cu serviciile specializate și agențiile externe;
- înțelegerea protocoalelor instituționale și a procedurilor de protecție.

Părțile interesate din Belgia au pus un accent deosebit pe abordările bazate pe cunoașterea traumelor și pe răspunsul adecvat față de copiii vulnerabili, în timp ce respondenții din toate țările au subliniat importanța existenței unor proceduri clare de intervenție și a accesului la consultanță de specialitate.

Bunăstarea și îngrijirea personală a cadrelor didactice

O altă constatare importantă se referă la propria bunăstare și reziliență emoțională a profesioniștilor.

Profesorii și personalul școlar au raportat frecvent că se confruntă cu o povară emoțională semnificativă asociată cu sprijinirea copiilor care se confruntă cu dificultăți emoționale, comportamentale și familiale complexe. Participanții au descris sentimente de stres, neputință, epuizare emoțională și suprasolicitare profesională.

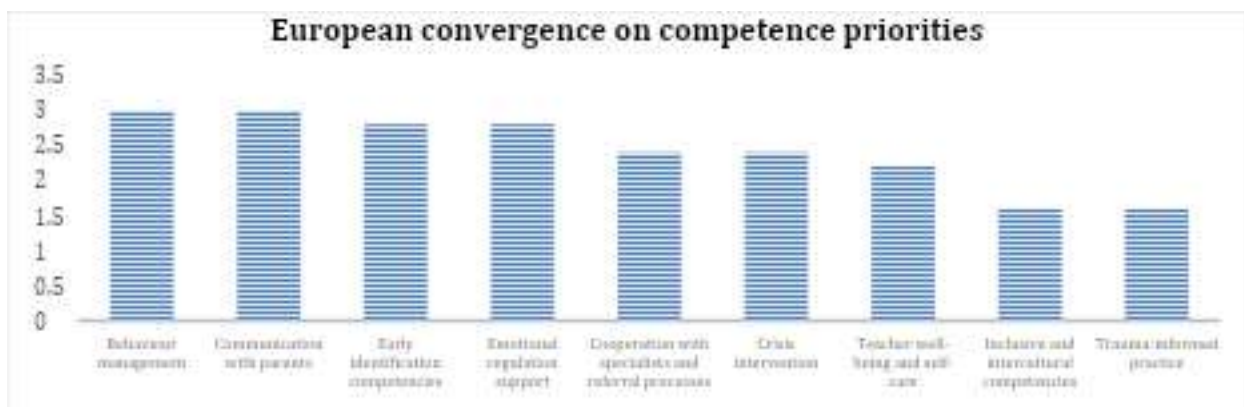

În consecință, respondenții au identificat necesitatea unui sprijin mai mare în următoarele domenii:

- gestionarea stresului;
- autoreglarea emoțională;
- prevenirea epuizării profesionale;
- menținerea limitelor profesionale;
- strategii de îngrijire personală;
- sprijinul colegilor și supervizarea profesională;
- dezvoltarea rezilienței personale.

Părțile interesate din Belgia au subliniat în mod special solicitările emoționale la care sunt supuși profesorii, în timp ce respondenții din toate țările au recunoscut că bunăstarea profesioniștilor influențează în mod direct capacitatea acestora de a sprijini în mod eficient sănătatea mintală a copiilor.

În ansamblu, rezultatele indică faptul că profesioniștii din domeniul educației din întreaga Europă au nevoie de oportunități de dezvoltare profesională cuprinzătoare, orientate spre practică și bazate pe dovezi, care să abordeze atât nevoile copiilor, cât și propria bunăstare a profesioniștilor. Domeniile de competență identificate oferă o bază solidă pentru dezvoltarea programelor de formare și a materialelor de sprijin MindPlay, asigurându-se că rezultatele viitoare ale proiectului răspund direct nevoilor exprimate de părțile interesate și realităților profesionale de zi cu zi.

3.4 Bariere sistemice

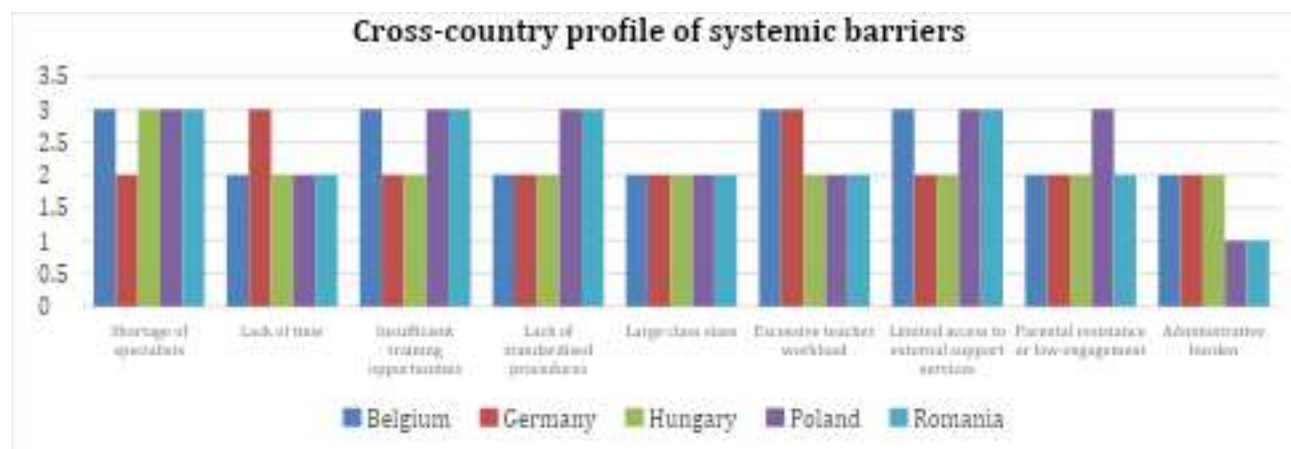

Co-funded by
the European Union

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Uniunii Europene sau al Fundației pentru Dezvoltarea Sistemului Educațional (FRSE). Nici Uniunea Europeană, nici FRSE nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

Constatările din toate țările participante indică faptul că profesioniștii din domeniul educației își desfășoară activitatea în cadrul unor sisteme care se confruntă cu constrângeri structurale și organizaționale semnificative atunci când abordează sănătatea mintală și bunăstarea copiilor. Deși natura și amploarea acestor bariere variază în funcție de contextul național, părțile interesate au identificat în mod constant mai multe provocări sistemice care limitează eficacitatea eforturilor de prevenire, identificare timpurie și intervenție.

Printre barierele semnalate cel mai frecvent se numără lipsa sprijinului specializat, lipsa de timp, oportunitățile insuficiente de formare, absența procedurilor standardizate, clasele supraaglomerate și volumul excesiv de muncă al cadrelor didactice. Aceste constatări sugerează că îmbunătățirea bunăstării mentale a copiilor necesită nu numai consolidarea competențelor individuale, ci și abordarea unor condiții sistemice mai ample în cadrul mediilor educaționale.

Lipsa specialiștilor

Lipsa personalului de sprijin specializat s-a evidențiat ca una dintre cele mai semnificative și mai frecvent semnalate bariere în toate țările participante.

Profesorii, directorii de școli și părinții au semnalat frecvent accesul insuficient la psihologi școlari, consilieri, educatori specializați, specialiști în dezvoltare și profesioniști externi din domeniul sănătății mintale. În multe cazuri, specialiștii existenți erau responsabili de sprijinirea mai multor școli simultan, ceea ce a dus la disponibilitate limitată, intervenții întârziate și oportunități reduse pentru activitatea preventivă.

Părțile interesate din România au subliniat în mod special lipsa psihologilor școlari și a serviciilor specializate, în timp ce participanții din Polonia au evidențiat timpii lungi de așteptare pentru evaluări și disponibilitatea limitată a sprijinului profesional. Preocupări similare au fost semnalate în Ungaria și Germania, unde respondenții au descris accesul insuficient la servicii specializate de consultare și sprijin.

Participanții belgieni au menționat, de asemenea, o presiune semnificativă asupra sistemelor de sprijin atât din cadrul școlilor, cât și din afara acestora, multe școli confruntându-se cu întârzieri substanțiale între identificarea dificultăților copiilor și obținerea asistenței profesionale adecvate.

În toate țările, părțile interesate și-au exprimat îngrijorarea cu privire la faptul că capacitatea limitată a specialiștilor impune adesea responsabilități suplimentare asupra cadrelor didactice, care se pot simți insuficient pregătite să abordeze nevoile emoționale și comportamentale complexe fără un sprijin profesional adecvat.

Lipsa de timp

Lipsa de timp a fost identificată ca un obstacol major în calea promovării eficiente a sănătății mintale și a intervenției timpurii în toate țările participante.

Profesorii și directorii de școli au raportat în mod constant că cerințele curriculare concurente, obligațiile administrative și responsabilitățile organizaționale limitează semnificativ oportunitățile de a desfășura activități preventive și de sprijin cu copiii.

Participanții au descris dificultățile de a găsi timp suficient pentru:

- observarea și documentarea sistematică;
- conversații individuale cu copiii;
- comunicarea și cooperarea cu părinții;
- desfășurarea activităților preventive;
- colaborarea cu colegii și specialiștii;
- reflecție și monitorizare cu privire la problemele identificate.

Directorii de școli din Germania au identificat lipsa de timp ca fiind unul dintre cele mai mari obstacole în calea sprijinirii bunăstării psihice a copiilor. Preocupări similare au fost exprimate în România, Polonia, Ungaria și Belgia, unde respondenții au subliniat că activitatea de prevenire este adesea eclipsată de cerințele academice și organizaționale imediate.

Rezultatele sugerează că școlile funcționează adesea într-un mod reactiv, mai degrabă decât preventiv, abordând dificultățile abia atunci când acestea devin vizibile sau grave.

Formare insuficientă

În toate țările participante, părțile interesate au raportat că oportunitățile existente de formare inițială și continuă nu pregătesc suficient profesioniștii din domeniul educației pentru a răspunde nevoilor din ce în ce mai complexe ale copiilor în materie de sănătate mintală.

Profesorii și-au exprimat frecvent sentimentele de incertitudine și de inadecvare atunci când răspund la dificultăți emoționale, comportamentale sau sociale. Participanții au indicat în mod constant necesitatea unor oportunități de formare mai specializate și mai practice legate de:

- identificării timpurii a problemelor de sănătate mintală;
- sprijinul pentru reglarea emoțională;
- gestionării comportamentului;
- intervenției în situații de criză;
- comunicării cu părinții;
- practici bazate pe cunoașterea traumelor;
- abordări educaționale incluzive.

Respondenții din diferite țări au subliniat că formarea disponibilă este adesea prea teoretică și insuficient legată de realitățile cotidiene din sala de clasă. În consecință, părțile interesate și-au exprimat preferințele puternice pentru o formare orientată spre practică, bazată pe studii de caz, simulări, exemple concrete și strategii aplicabile imediat.

Rezultatele indică faptul că consolidarea competențelor profesionale prin formare continuă, bazată pe dovezi și orientată spre practică ar trebui să constituie o prioritate-cheie pentru sistemele educaționale.

Lipsa procedurilor standardizate

Absența unor proceduri clare și standardizate pentru identificarea, documentarea, îndrumarea și sprijinirea copiilor cu dificultăți de sănătate mintală a reieșit ca o altă provocare sistemică majoră.

În toate țările, participanții au semnalat o variabilitate substanțială a practicilor instituționale, multe școli bazându-se în principal pe abordări informale și pe judecata profesională individuală.

Părțile interesate au evidențiat mai multe provocări asociate cu lipsa standardizării:

- practici de identificare inconsistente;
- incertitudine cu privire la căile de orientare;
- roluri și responsabilități neclare;
- comunicare fragmentată între profesioniști;
- dificultăți în monitorizarea progresului copiilor de-a lungul timpului.

Respondenții români și polonezi au subliniat în mod special disponibilitatea limitată a protocoalelor formale pentru identificarea și intervenția timpurie, în timp ce participanții germani și maghiari au raportat, de asemenea, faptul că se bazează pe proceduri informale și specifice fiecărei școli. Părțile interesate din Belgia au evidențiat necesitatea unor instrumente structurate, adaptate copiilor, și a unor căi de sprijin mai clare.

Participanții au subliniat în mod constant importanța stabilirii unor proceduri sistematice, bazate pe dovezi, care să poată susține răspunsuri mai consecvente și mai echitabile în toate mediile educaționale.

Clasele cu un număr mare de elevi

Clasele cu un număr mare de elevi au fost identificate ca o barieră semnificativă în calea oferirii unui sprijin individualizat copiilor care se confruntă cu dificultăți emoționale sau comportamentale.

Profesorii au raportat că sălile de clasă supraaglomerate reduc oportunitățile pentru:

- observare și sprijin individual;
- interacțiunii semnificative cu copiii;
- punerea în aplicare a activităților preventive;
- predare diferențiată;
- răspunsuri prompte la nevoile emoționale ale copiilor.

Participanții din România, Polonia și Germania au subliniat în mod special provocările asociate cu sprijinirea unor populații de elevi din ce în ce mai diverse în cadrul unor clase numeroase. Profesorii au raportat frecvent că gestionarea dinamicii clasei, în timp ce se acordă atenție simultan nevoilor emoționale individuale ale copiilor, reprezintă o provocare profesională considerabilă.

Rezultatele sugerează că mărimea clasei influențează în mod direct capacitatea profesioniștilor de a stabili relații de sprijin, de a monitoriza bunăstarea copiilor și de a oferi intervenții în timp util.

Volumul de muncă al cadrelor didactice

Sarcina de muncă excesivă s-a evidențiat ca una dintre cele mai răspândite bariere sistemice identificate în cadrul studiului.

În toate țările participante, profesorii au descris cerințe profesionale tot mai mari, asociate nu numai cu responsabilitățile didactice, ci și cu sarcinile administrative, comunicarea cu părinții, cerințele de documentare și răspunsul la nevoile sociale și emoționale din ce în ce mai complexe ale copiilor.

Participanții au semnalat frecvent:

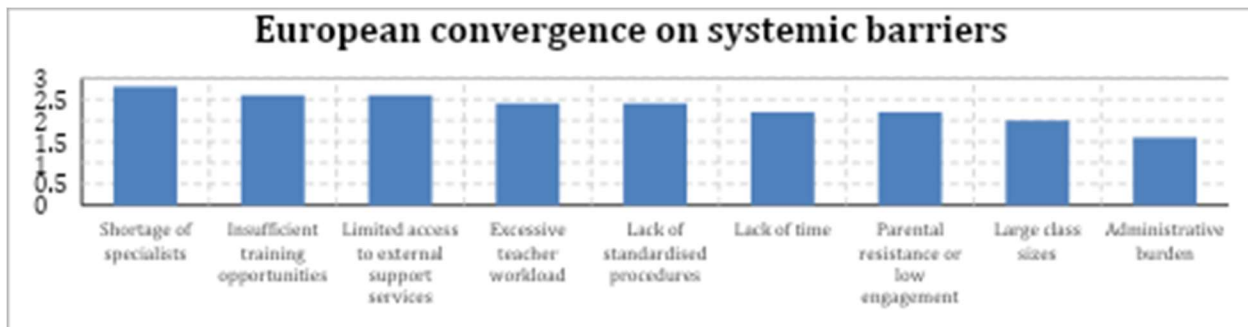
- supraîncărcare administrativă;
- responsabilități profesionale concurente;
- epuizare emoțională;
- dificultăți în echilibrarea mai multor roluri;
- oportunități limitate de reflecție și de îngrijire personală.

Părțile interesate din Belgia, în special, au subliniat povara emoțională substanțială cu care se confruntă profesorii care lucrează cu copii și familii vulnerabile. Preocupări similare au fost exprimate în toate țările, mulți respondenți indicând faptul că volumul mare de muncă afectează negativ atât bunăstarea profesională, cât și calitatea sprijinului acordat copiilor.

Constatările sugerează că volumul de muncă al cadrelor didactice ar trebui recunoscut nu doar ca o problemă organizațională, ci și ca un factor important care influențează sustenabilitatea și eficacitatea eforturilor de promovare a sănătății mintale în școli.

În ansamblu, analiza comparativă demonstrează că profesioniștii din domeniul educației din întreaga Europă se confruntă cu numeroase bariere sistemice care le limitează capacitatea de a promova în mod eficient bunăstarea mentală a copiilor. Abordarea acestor bariere va necesita eforturi coordonate la nivel instituțional, de politici și de sistem, alături de dezvoltarea unor instrumente practice și mecanisme de sprijin care să fie realiste, accesibile și compatibile cu realitățile cotidiene ale practicii educaționale.

3.5 Cooperarea dintre școală și familie

Cooperarea școală-familie s-a evidențiat ca una dintre temele cele mai puternice și mai consistente în toate țările participante. Părțile interesate au recunoscut în unanimitate că bunăstarea mentală a copiilor nu poate fi susținută în mod eficient de școli sau de familii care acționează independent. Dimpotrivă, promovarea dezvoltării sociale, emoționale și comportamentale a copiilor necesită parteneriate solide, bazate pe încredere și colaborare între instituțiile de învățământ și familii.

În Belgia, Germania, Ungaria, Polonia și România, respondenții au descris în mod constant părinții ca fiind parteneri esențiali în procesele de prevenire, identificare timpurie, intervenție și sprijin continuu. În același timp, participanții au evidențiat numeroase provocări care continuă să împiedice colaborarea eficientă între școli și familii.

Importanța cooperării bazate pe parteneriat

Părțile interesate din toate țările au subliniat că sprijinul eficient pentru sănătatea mintală a copiilor depinde de comunicarea regulată, de încrederea reciprocă, de responsabilitatea împărtășită și de acțiunea coordonată între școli și familii.

Profesorii și specialiștii au remarcat că părinții dețin cunoștințe valoroase despre funcționarea emoțională a copiilor, comportamentul acestora acasă, circumstanțele familiale și istoricul dezvoltării. În mod similar, părinții au recunoscut rolul important al școlilor în observarea funcționării zilnice a copiilor în grupurile de colegi și în mediile educaționale structurate.

Participanții au subliniat în mod constant că combinarea informațiilor din mediul familial și din cel școlar permite:

**Co-funded by
the European Union**

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Uniunii Europene sau al Fundației pentru Dezvoltarea Sistemului Educațional (FRSE). Nici Uniunea Europeană, nici FRSE nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

- identificarea mai timpurie a dificultăților emergente;
- o înțelegere mai cuprinzătoare a nevoilor copiilor;
- luarea unor decizii de intervenție mai bine fundamentate;
- o mai mare coerență a strategiilor de sprijin;
- rezultate îmbunătățite în ceea ce privește dezvoltarea copiilor.

Mai mulți respondenți au subliniat că multe dificultăți emoționale și comportamentale devin vizibile doar în anumite contexte. De exemplu, părinții au raportat frecvent că observă suferință emoțională, anxietate sau dificultăți comportamentale în principal acasă, în timp ce profesorii identifică adesea probleme legate de interacțiunile cu colegii, comportamentul în clasă sau implicarea în procesul de învățare.

Prin urmare, rezultatele subliniază importanța stabilirii unor canale sistematice de schimb de informații între școli și familii.

Provocări legate de comunicare

În ciuda recunoașterii pe scară largă a importanței cooperării, comunicarea dintre școli și familii a fost descrisă frecvent ca fiind dificilă.

Profesorii și directorii de școli din toate țările au semnalat dificultăți în discutarea unor subiecte sensibile legate de problemele emoționale, comportamentale sau de dezvoltare ale copiilor. Participanții și-au exprimat îngrijorarea cu privire la:

- negarea sau minimizarea problemelor de către părinți;
- reacțiile defensive ale părinților;
- teama de a stigmatiza copiii sau familiile;
- percepții diferite cu privire la nevoile copiilor;
- implicarea limitată a părinților în procesele de sprijin.

Comunicarea cu privire la problemele legate de sănătatea mintală a fost identificată în mod constant ca fiind deosebit de dificilă. Mulți profesioniști și-au exprimat incertitudinea cu privire la modul în care pot aborda aceste probleme într-o manieră constructivă, fără a judeca și orientată spre parteneriat.

Părțile interesate din Polonia au subliniat în special negarea din partea părinților și reticența acestora de a solicita sprijin suplimentar ca fiind obstacole majore în calea unei intervenții eficiente. Constatări similare au apărut în România, Germania și Ungaria, unde respondenții au

descrie frecvent situații în care școlile și familiile aveau opinii diferite cu privire la dificultățile copiilor.

În același timp, părinții care au participat la studiu au raportat, în general, un nivel ridicat de încredere în școli și și-au exprimat disponibilitatea de a coopera cu profesioniștii din domeniul educației. Această discrepanță sugerează că barierele de comunicare nu decurg neapărat dintr-o lipsă de interes din partea părinților, ci pot reflecta, mai degrabă, diferențe în ceea ce privește așteptările, stilurile de comunicare sau experiențele anterioare.

Bariere în calea unei cooperări eficiente

În țările participante au fost identificate mai multe obstacole comune în calea unei cooperări eficiente între școală și familie.

Printre acestea se numără:

- negarea sau rezistența părinților;
- disponibilitatea limitată a părinților din cauza responsabilităților profesionale și familiale;
- oportunități insuficiente de comunicare;
- lipsa de încredere între școli și familii;
- stigmatizarea problemelor de sănătate mintală;
- diferențele culturale și lingvistice;
- așteptări diferite privind dezvoltarea copiilor și responsabilitățile educaționale.

Părțile interesate din Belgia au subliniat, de asemenea, provocările legate de migrație, diversitatea culturală și barierele lingvistice, în special atunci când se lucrează cu familii de refugiați și migranți. Participanții germani au semnalat, la rândul lor, o diversitate tot mai mare în cadrul comunităților școlare și au subliniat necesitatea unor abordări de comunicare adaptate din punct de vedere cultural.

În toate țările, participanții au subliniat faptul că familiile care se confruntă cu vulnerabilitate socială, dificultăți economice, provocări legate de migrație sau circumstanțe familiale complexe pot avea nevoie de sprijin suplimentar și de strategii de implicare adaptate.

Implicarea părinților în activitățile de prevenire și sprijin

Constatările indică faptul că părțile interesate susțin cu tărie o implicare mai mare a părinților în activitățile de prevenire și de promovare a sănătății mintale.

Părinții din toate țările și-au exprimat interesul de a primi informații suplimentare, îndrumare și sprijin practic legate de:

- dezvoltării emoționale a copiilor;
- recunoașterea semnelor de avertizare timpurie;
- sprijinirea reglării emoționale acasă;
- gestionarea utilizării mijloacelor digitale;
- consolidarea relațiilor părinte-copil;
- promovarea rezilienței și a competențelor sociale.

Profesorii și directorii de școli au subliniat, de asemenea, importanța implicării părinților nu doar atunci când apar probleme, ci și în calitate de parteneri activi în activitățile preventive menite să promoveze bunăstarea generală a copiilor.

Participanții au sugerat că atelierele, materialele informative, ghidurile practice și activitățile comune școală-familie ar putea consolida competențele părinților și ar putea favoriza relații mai colaborative.

Implicații pentru MindPlay

Rezultatele demonstrează în mod clar că cooperarea dintre școală și familie reprezintă o componentă esențială a promovării eficiente a sănătății mintale în învățământul primar timpuriu.

Prin urmare, viitoarele produse MindPlay nu ar trebui să se concentreze exclusiv asupra copiilor și a profesioniștilor din domeniul educației, ci ar trebui să sprijine în mod activ și familiile prin resurse accesibile, practice și bazate pe dovezi.

Părțile interesate din toate țările și-au exprimat un interes deosebit pentru:

- materialele educaționale destinate părinților;
- îndrumări practice privind sprijinirea dezvoltării emoționale a copiilor;
- instrumente de comunicare care să faciliteze dialogul între școli și familii;
- activități care promovează implicarea comună a părinților și copiilor;
- resurse care abordează bunăstarea digitală și reglarea emoțională.

În ansamblu, concluziile comparative sugerează că consolidarea parteneriatelor dintre școală și familie ar trebui considerată o prioritate strategică cheie pentru promovarea bunăstării mentale a copiilor. Construirea unor relații bazate pe încredere, incluzive și colaborative între școli și familii

are potențialul de a îmbunătăți identificarea timpurie, de a spori eficacitatea intervențiilor și de a contribui la sisteme de sprijin mai holistice și mai durabile pentru copii.

3.6 Factori de mediu și sociali care afectează bunăstarea copiilor

Constatările din cele cinci țări participante demonstrează că bunăstarea mentală a copiilor este influențată nu numai de caracteristicile individuale și de factorii legați de școală, ci și de contexte mai largi de mediu, sociale și familiale. Părțile interesate au subliniat în mod constant că copilăria contemporană este modelată de schimbări sociale rapide, de structuri familiale în evoluție, de digitalizare, de migrație și de presiuni sociale tot mai mari, toate acestea având implicații importante pentru dezvoltarea emoțională, socială și comportamentală a copiilor.

Deși importanța relativă a acestor factori a variat de la o țară la alta, mai multe teme comune au reieșit în mod constant din studiile naționale.

Bunăstarea familiei

Stresul familial s-a evidențiat ca unul dintre cei mai importanți factori contextuali care afectează bunăstarea copiilor în toate țările participante.

Profesorii, directorii de școli, psihologii și părinții au raportat că funcționarea emoțională și comportamentală a copiilor este puternic influențată de mediul familial general. Respondenții au menționat frecvent impactul:

- stresului și epuizării părinților;
- dificultăților financiare;
- conflicturilor familiale;
- condițiilor de viață instabile;
- problemelor de sănătate mintală ale părinților;
- timpul petrecut cu familia este limitat din cauza obligațiilor profesionale.

Părțile interesate din Belgia au subliniat în mod special efectele stresului cronic, ale dificultăților socio-economice și ale experiențelor negative din copilărie asupra funcționării emoționale a copiilor. Preocupări similare au fost semnalate în România, Polonia, Ungaria și Germania, unde participanții au descris stresul familial ca un factor important care contribuie la anxietate, dificultăți comportamentale, probleme de concentrare și dereglare emoțională în rândul copiilor.

În toate țările, părțile interesate au subliniat faptul că școlile se confruntă din ce în ce mai des cu copii afectați de circumstanțe familiale complexe, ceea ce accentuează necesitatea unor abordări holistice și sensibile la nevoile familiei în promovarea sănătății mintale.

Separarea părinților și instabilitatea familială

Separarea părinților, divorțul și instabilitatea familială în sens mai larg au fost identificate frecvent ca factori de risc importanți care influențează bunăstarea mentală a copiilor.

Participanții din toate țările au raportat că copiii care se confruntă cu schimbări în structurile familiale pot manifesta o serie de reacții emoționale și comportamentale, printre care:

- anxietate și nesiguranță emoțională;
- tristețe și retragere;
- dificultăți comportamentale și agresivitate;
- probleme de concentrare;
- implicare școlară redusă;
- dificultăți în relațiile cu colegii.

Respondenții germani au evidențiat în mod specific provocările legate de copiii care locuiesc în mai multe gospodării în urma separării părinților. Părțile interesate din Belgia au subliniat, de asemenea, impactul destrămării familiei, al conflictelor domestice și al instabilității asupra securității emoționale și a funcționării generale a copiilor.

Constatările sugerează că tranzițiile familiale pot reprezenta perioade deosebit de sensibile, în timpul cărora copiii au nevoie de sprijin emoțional suplimentar, atât în cadrul familiei, cât și la școală.

Diversitate, incluziune și adaptare culturală

Migrația și diversitatea crescândă au apărut ca teme deosebit de importante în Belgia și Germania, deși problemele legate de incluziune, diversitatea culturală și vulnerabilitatea socială au fost evidente și în alte țări.

Părțile interesate din Belgia au raportat că școlile sprijină din ce în ce mai mult copiii proveniți din medii de migranți și refugiați, care ar fi putut trece prin război, strămutare, pierderi, traume și tranziții semnificative în viață. Participanții au descris provocări legate de:

- barierelor lingvistice;
- adaptării culturale;
- incluziunii sociale;
- dificultățile emoționale legate de traume;
- experiențe educaționale întrerupte.

În mod similar, părțile interesate din Germania au subliniat diversitatea tot mai mare în rândul populației școlare și au evidențiat necesitatea unor abordări educaționale sensibile din punct de vedere cultural și a unor competențe interculturale îmbunătățite în rândul profesioniștilor.

Participanții din toate țările au subliniat că diversitatea ar trebui recunoscută nu doar ca o provocare, ci și ca o resursă valoroasă care îmbogățește comunitățile educaționale. Cu toate acestea, ei au recunoscut, de asemenea, că copiii proveniți din medii de migranți, refugiați și minorități pot avea nevoie de sprijin suplimentar pentru a asigura integrarea, incluziunea și bunăstarea emoțională cu succes.

Bunăstarea digitală și utilizarea echilibrată a tehnologiei

Digitalizarea și expunerea excesivă la ecrane s-au evidențiat ca una dintre cele mai importante preocupări sociale în toate țările participante.

Părțile interesate au semnalat în mod constant că copiii petrec din ce în ce mai mult timp folosind dispozitive digitale, adesea încă de la o vârstă foarte fragedă. Profesorii, părinții și specialiștii și-au exprimat îngrijorarea cu privire la impactul potențial al utilizării excesive a ecranelor asupra dezvoltării și bunăstării copiilor.

În toate țările, participanții au asociat expunerea excesivă la ecrane cu:

- scăderea capacității de atenție și a concentrării;
- dereglementarea emoțională;
- o toleranță mai scăzută la frustrare;
- tulburări de somn;

- interacțiuni sociale față în față reduse;
- dificultăți în dezvoltarea competențelor sociale;
- o dependență crescută de stimularea digitală.

Părțile interesate din Belgia, Ungaria și Polonia au subliniat în mod special îngrijorările legate de suprastimularea digitală și de dependența excesivă de dispozitivele digitale în viața de familie de zi cu zi. Respondenții belgieni au făcut referire la fenomenul „bonă digitală”, prin care dispozitivele digitale sunt utilizate frecvent pentru a-i ține ocupați sau a-i liniști pe copii.

În același timp, participanții au recunoscut că tehnologiile digitale oferă, de asemenea, oportunități educaționale valoroase atunci când sunt utilizate în mod adecvat. În consecință, părțile interesate au subliniat importanța promovării unei utilizări digitale echilibrate și responsabile, mai degrabă decât a susținerii unei restricții totale.

Presiunea socială și schimbarea experiențelor din copilărie

Participanții din toate țările au semnalat schimbări substanțiale în experiențele cotidiene și mediile sociale ale copiilor.

Părțile interesate au menționat frecvent presiunile sociale și academice tot mai mari, ritmul de viață accelerat și oportunitățile reduse de joacă liberă și interacțiune socială spontană. Mulți respondenți și-au exprimat îngrijorarea cu privire la faptul că copiii sunt expuși din ce în ce mai mult, încă de la o vârstă fragedă, la așteptări ridicate în ceea ce privește rezultatele școlare, comportamentul și performanța socială.

Participanții din Polonia și Ungaria, în special, au subliniat reziliența redusă a copiilor, teama de eșec și dificultățile de a face față eșecurilor și frustrărilor. Profesorii din toate țările au raportat că mulți copii manifestă:

- o sensibilitate sporită la critică;
- o încredere scăzută în sine;
- teama de a face greșeli;
- strategii limitate de adaptare;
- dificultăți în gestionarea dezamăgirii și a eșecului.

În plus, respondenții au remarcat că oportunitățile de joacă independentă, explorare și interacțiune nestructurată cu colegii au scăzut, limitând potențial posibilitățile copiilor de a-și dezvolta în mod natural reziliența, abilitățile de rezolvare a problemelor și competențele sociale.

În ansamblu, rezultatele indică faptul că bunăstarea mentală a copiilor este modelată de o interacțiune complexă de influențe individuale, familiale, sociale, culturale și tehnologice. Aceste constatări subliniază importanța adoptării unor abordări holistice, preventive și bazate pe ecosistem, care să abordeze nu numai nevoile individuale ale copiilor, ci și contextele de mediu mai largi în care aceștia se dezvoltă.

Rezultatele sugerează, de asemenea, că viitoarele intervenții MindPlay ar trebui să ia în considerare în mod explicit acești factori contextuali și să ofere resurse practice care să sprijine copiii, familiile și profesioniștii din domeniul educației în a răspunde realităților în schimbare ale copilăriei contemporane.

3.7 Bune practici existente

În ciuda numeroaselor provocări identificate în țările participante, constatările au relevat că școlile pun deja în aplicare o varietate de practici promițătoare menite să promoveze bunăstarea socială, emoțională și mentală a copiilor. Deși abordările specifice diferă de la un context educațional la altul, mai multe practici comune au apărut în mod constant în cele cinci țări, demonstrând o bază solidă pe care se pot construi viitoarele intervenții MindPlay.

În ansamblu, părțile interesate au subliniat că practicile eficiente se caracterizează prin natura lor preventivă, abordarea centrată pe copil, participarea activă și integrarea în viața școlară de zi cu zi. Rezultatele sugerează, de asemenea, că școlile recunosc din ce în ce mai mult importanța creării unor medii de învățare care oferă sprijin emoțional și care favorizează bunăstarea copiilor alături de performanța școlară.

Cercurile emoționale și verificările emoționale zilnice

Una dintre practicile semnalate cel mai frecvent în toate țările a fost utilizarea cercurilor emoționale, a ședințelor de dimineață și a discuțiilor zilnice despre starea emoțională. Profesorii au descris ocazii regulate în care copiii își pot exprima sentimentele, pot discuta despre emoții și pot reflecta asupra experiențelor lor într-un mediu sigur și încurajator.

Aceste activități implică, de obicei:

- împărtășirea emoțiilor la începutul sau la sfârșitul zilei de școală;
- discutarea experiențelor din clasă și a relațiilor interpersonale;
- identificarea nevoilor și preocupărilor emoționale;

- cultivarea empatiei și a ascultării active.

Părțile interesate au raportat că astfel de practici consolidează competențele emoționale, îmbunătățesc atmosfera din clasă, facilitează identificarea timpurie a dificultăților emoționale și sporesc sentimentul de apartenență al copiilor.

Programe de învățare socială și emoțională (SEL)

Multe școli au raportat că au implementat diverse programe și activități de învățare socială și emoțională (SEL) menite să dezvolte competențele sociale ale copiilor, conștientizarea emoțională, autoreglarea, empatia și abilitățile de relaționare.

Printre exemplele identificate în diferite țări se numără:

- activități de alfabetizare emoțională;
- formare în domeniul abilităților sociale;
- programe de consolidare a rezilienței;
- ateliere psihoeducaționale;
- programe de prevenire desfășurate în sala de clasă.

Participanții au subliniat în mod constant că abordările SEL contribuie nu numai la bunăstarea copiilor, ci și la îmbunătățirea comportamentului în clasă, a relațiilor cu colegii și a implicării școlare.

Jocuri de rol și activități de simulare

Jocul de rol s-a evidențiat ca o abordare pedagogică larg utilizată și foarte apreciată în toate țările participante. Profesorii au raportat că utilizează activități de joc de rol pentru a-i ajuta pe copii să exploreze emoțiile, să rezolve conflictele, să înțeleagă perspective diferite și să exerseze abilitățile sociale.

Metodele de joc de rol au fost utilizate frecvent pentru:

- rezolvarea conflictelor dintre colegi;
- dezvoltarea empatiei;
- exersarea strategiilor de gestionare a situațiilor;
- consolidarea abilităților de comunicare;
- discutarea situațiilor dificile într-un mod neamenințător.

Părțile interesate au considerat jocul de rol deosebit de eficient, deoarece le permite copiilor să învețe prin participare activă și implicare experiențială.

Activități de integrare și consolidare a comunității

Activitățile de integrare concepute pentru a consolida relațiile dintre colegi și a promova medii de învățare incluzive în clasă au fost identificate ca practici preventive importante în toate țările.

Printre exemple se numără:

- activități de consolidare a spiritului de echipă;
- sarcini de învățare cooperativă;
- jocuri de integrare în clasă;
- inițiative de sprijin între colegi;
- proiecte colaborative și provocări de grup.

Participanții au subliniat că astfel de activități contribuie la o coeziune mai puternică între colegi, la reducerea excluziunii sociale și la un sentiment mai puternic de siguranță și apartenență în cadrul comunității clasei.

Colțuri de liniște și spații sigure

Mai multe țări, în special Belgia și România, au raportat utilizarea colțurilor de liniște, a zonelor de relaxare sau a spațiilor sigure desemnate în cadrul sălilor de clasă.

Aceste spații oferă de obicei copiilor oportunități de a:

- își regleze emoțiile;
- se calmeze după situații intense din punct de vedere emoțional;
- reflecte individual;
- să exerseze strategii de autoreglare.

Profesorii au raportat că colțurile de liniște susțin autogestionarea emoțională a copiilor, reduc incidentele comportamentale și promovează o atmosferă pozitivă în clasă.

Pedagogia teatrală și expresia creativă

**Co-funded by
the European Union**

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Uniunii Europene sau al Fundației pentru Dezvoltarea Sistemului Educațional (FRSE). Nici Uniunea Europeană, nici FRSE nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

Pedagogia teatrală și metodele creative au fost identificate frecvent ca abordări eficiente pentru promovarea exprimării emoționale și a învățării sociale.

Școlile au raportat că utilizează:

- activități de teatru;
- povestirea;
- tehnici teatrale;
- mișcare creativă;
- expresie artistică.

Aceste metode le permit copiilor să exploreze emoțiile, să proceseze experiențele, să-și dezvolte empatia și să-și consolideze abilitățile de comunicare în moduri adecvate din punct de vedere al dezvoltării și captivante.

Părțile interesate din Belgia, România și Ungaria au subliniat în mod special valoarea abordărilor bazate pe teatru în sprijinirea atât a dezvoltării emoționale, cât și a incluziunii sociale.

Abordări de învățare experiențială

Învățarea experiențială s-a evidențiat ca un principiu pedagogic comun care stă la baza multor practici de succes identificate în cadrul studiului. Părțile interesate au raportat în mod constant că copiii învață cel mai eficient atunci când sunt implicați activ în experiențe semnificative și practice.

Printre exemple se numără:

- învățarea bazată pe proiecte;
- activități cooperative de rezolvare a problemelor;
- experiențe de învățare în aer liber;
- jocuri și simulări;
- activități bazate pe artă și mișcare.

Participanții au subliniat că abordările experiențiale facilitează o învățare mai profundă, sporesc motivația, promovează participarea activă și susțin dezvoltarea competențelor sociale și emoționale.

În ansamblu, rezultatele demonstrează că școlile din țările participante dispun deja de o experiență substanțială în implementarea practicilor preventive și orientate spre bunăstare. Cu

toate acestea, părțile interesate au subliniat, de asemenea, necesitatea unor resurse suplimentare bazate pe dovezi, practice și ușor de implementat, care ar putea consolida și mai mult eforturile existente. Aceste rezultate sugerează că proiectul MindPlay poate valorifica și completa bunele practici actuale, oferind instrumente inovatoare, bazate pe joc și ușor de utilizat, adaptate realităților cotidiene din mediul educațional.

3.8 Așteptări privind instrumentele MindPlay

În toate țările participante, părțile interesate și-au exprimat sprijinul ferm pentru obiectivele și rezultatele propuse ale proiectului MindPlay. În ciuda diferențelor dintre sistemele educaționale și contextele naționale, participanții din Belgia, Germania, Ungaria, Polonia și România au manifestat așteptări remarcabil de similare cu privire la caracteristicile, conținutul și implementarea viitoarelor produse MindPlay.

În ansamblu, respondenții au subliniat că viitoarele instrumente ar trebui să fie practice, captivante, bazate pe dovezi și ușor de integrat în practica educațională de zi cu zi. Părțile interesate au evidențiat în mod constant importanța dezvoltării unor resurse care să răspundă direct realităților din sălile de clasă contemporane, sprijinind în același timp atât bunăstarea copiilor, cât și competențele profesioniștilor.

Instrumente practice și bazate pe dovezi

Cea mai puternică și mai consistentă așteptare în toate țările a vizat nevoia de instrumente practice, ușor de utilizat și bazate pe dovezi.

Profesorii, directorii de școli, psihologii și părinții au subliniat în repetate rânduri faptul că resursele existente nu sunt adesea direct aplicabile în practica educațională de zi cu zi. În consecință, participanții și-au exprimat o preferință clară pentru instrumente care oferă îndrumări concrete, activități gata de utilizare și strategii aplicabile imediat.

Părțile interesate au apreciat în mod deosebit resursele care:

- pot fi implementate în situațiile cotidiene din sala de clasă;
- oferă instrucțiuni clare și îndrumări de punere în aplicare;
- se bazează pe dovezi științifice și practici dovedite;
- abordează provocările reale cu care se confruntă profesioniștii din domeniul educației;
- sprijină atât prevenirea, cât și intervenția timpurie.

În toate țările, respondenții au subliniat că viitoarele produse MindPlay ar trebui să completeze, mai degrabă decât să înlocuiască, practicile profesionale existente și ar trebui să consolideze încrederea profesioniștilor în sprijinirea bunăstării mentale a copiilor.

Abordări bazate pe joc

Participanții din toate grupurile de părți interesate au susținut cu tărie abordările bazate pe joc ca fiind deosebit de potrivite pentru copiii cu vârste cuprinse între 5 și 9 ani.

Părțile interesate au recunoscut în mod constant jocul ca fiind limbajul natural al copiilor și au evidențiat potențialul acestuia de a sprijini exprimarea emoțională, învățarea socială, observarea și identificarea timpurie a dificultăților.

Respondenții au subliniat că abordările bazate pe joc:

- facilitează participarea activă a copiilor;
- reduce stigmatizarea asociată cu problemele de sănătate mintală;
- creează medii de învățare sigure și captivante;
- sprijină exprimarea emoțională în moduri adecvate din punct de vedere al dezvoltării;
- le permit profesioniștilor să observe comportamentul copiilor în contexte naturale.

Părțile interesate din Belgia, în special, au subliniat valoarea metodelor nonverbale și bazate pe joc pentru recunoașterea dificultăților emoționale în rândul copiilor mici. Preferințe similare au apărut în toate țările participante, sugerând o acceptare largă a abordării conceptuale MindPlay.

Jocuri de integrare

Jocurile de integrare s-au evidențiat ca unul dintre cele mai solicitate produse MindPlay în toate țările participante.

Profesorii și directorii de școli au subliniat importanța consolidării relațiilor dintre colegi, a coeziunii sociale și a mediilor incluzive în sala de clasă. Participanții au considerat că jocurile de integrare ar putea contribui la:

- consolidarea coeziunii de grup;
- facilitarea incluziunii copiilor vulnerabili și a celor nou-sosiți;
- promovării empatiei și cooperării;
- reducerii conflictelor între colegi și a excluziunii sociale;

- creării unui climat pozitiv în clasă.

Părțile interesate au apreciat în mod deosebit activitățile care încurajează cooperarea, comunicarea și construirea de relații, sprijinind în același timp dezvoltarea socială și emoțională.

Jocuri cu orientare pedagogică și de observare

Participanții din toate țările și-au exprimat un interes puternic față de jocurile de diagnostic și observație concepute pentru a sprijini identificarea timpurie a dificultăților emoționale, comportamentale și sociale.

Cu toate acestea, părțile interesate au subliniat în mod constant că astfel de instrumente nu ar trebui înțelese ca instrumente de diagnostic clinic. În schimb, respondenții și-au imaginat instrumente adaptate copiilor și care să nu fie stigmatizante, care să ajute profesioniștii din domeniul educației să recunoască potențialele probleme și să identifice copiii care ar putea beneficia de sprijin suplimentar.

Participanții au subliniat că jocurile de diagnosticare eficiente ar trebui:

- să fie neintimidante și captivante pentru copii;
- să sprijine observarea sistematică;
- să ofere informații relevante despre funcționarea copiilor;
- să faciliteze recunoașterea timpurie a dificultăților;
- să completeze judecata profesională, mai degrabă decât să o înlocuiască.

Părțile interesate din Belgia au subliniat în mod special necesitatea unor instrumente de observare non-verbale și bazate pe joc, adecvate pentru copiii mici și pentru populații cu diversitate culturală.

Formarea cadrelor didactice și sprijinul profesional

Profesioniștii din domeniul educației din toate țările au subliniat cu tărie necesitatea unei formări cuprinzătoare și a unui sprijin profesional care să însoțească implementarea produselor MindPlay.

Participanții au afirmat în mod constant că instrumentele în sine nu ar fi suficiente fără oportunități de a dezvolta competențe relevante și abilități de implementare.

Părțile interesate și-au exprimat interesul pentru formarea legată de:

- identificării timpurii a dificultăților;
- sprijinul pentru reglarea emoțională;
- gestionarea comportamentului;
- comunicării cu părinții;
- intervenția în situații de criză;
- implementarea instrumentelor MindPlay în sala de clasă.

Respondenții au preferat în mod clar abordările de formare practice, interactive și bazate pe exemple din viața reală, studii de caz și metodologii de învățare experiențială.

Materiale pentru părinți și resurse de sprijin pentru familie

Părinții, profesorii și conducătorii școlilor au subliniat în mod constant importanța implicării familiilor în viitoarele intervenții MindPlay.

Părțile interesate și-au exprimat un interes puternic pentru materiale destinate părinților, care să ajute familiile să înțeleagă și să promoveze bunăstarea psihică a copiilor. Printre resursele sugerate s-au numărat:

- ghiduri practice pentru părinți;
- materiale informative privind dezvoltarea copilului și sănătatea mintală;
- strategii pentru sprijinirea reglării emoționale acasă;
- îndrumări privind bunăstarea digitală și utilizarea ecranelor;
- activități care promovează interacțiunea părinte-copil;
- materiale de comunicare care facilitează cooperarea dintre școală și familie.

Participanții au subliniat că consolidarea competențelor părintești poate spori semnificativ eficacitatea și durabilitatea intervențiilor școlare.

Implementare ușoară și sarcină de lucru suplimentară minimă

Una dintre cele mai importante constatări legate de implementare se referă la preferința părților interesate pentru instrumente ușor de utilizat și care nu sporesc în mod substanțial volumul de muncă al profesioniștilor.

În toate țările, participanții au subliniat că profesioniștii din domeniul educației se confruntă deja cu o sarcină de lucru considerabilă și cu constrângeri de timp. În consecință, respondenții au evidențiat în repetate rânduri că viitoarele produse MindPlay ar trebui:

- să necesite un timp minim de pregătire;
- să fie intuitiv și ușor de utilizat;
- să se integreze fără probleme în rutina educațională existentă;
- să evite cerințele excesive de documentare;
- să nu creeze o sarcină administrativă suplimentară;
- să fie flexibile și adaptabile la diferite contexte educaționale.

Profesorii au subliniat în mod special faptul că instrumentele percepute ca fiind prea complexe, consumatoare de timp sau solicitante din punct de vedere administrativ au șanse reduse de a fi utilizate în mod consecvent în practică.

În ansamblu, rezultatele demonstrează un sprijin puternic din partea părților interesate pentru produsele MindPlay practice, bazate pe joc și ușor de utilizat. Coerența așteptărilor în toate țările participante sugerează un potențial substanțial pentru implementarea cu succes a rezultatelor proiectului în diverse contexte educaționale europene.

Un aspect important este faptul că participanții din toate grupurile de părți interesate au subliniat că viitoarele instrumente MindPlay ar trebui să consolideze practicile educaționale existente, rămânând în același timp accesibile, incluzive, bazate pe dovezi și fezabile în contextul realităților mediilor școlare de zi cu zi.

4. Sinteză transnațională

Analiza comparativă a relevat similitudini substanțiale între țările participante, în ciuda diferențelor dintre sistemele educaționale, contextele sociale și structurile de sprijin disponibile. Părțile interesate din Belgia, Germania, Ungaria, Polonia și România au identificat în mod consecvent provocări comparabile în materie de sănătate mintală, nevoi de competențe, bariere sistemice și așteptări privind intervențiile viitoare.

În toate țările participante, părțile interesate au subliniat nu numai necesitatea identificării mai timpurii a riscurilor, ci și consolidarea factorilor de protecție care promovează bunăstarea copiilor. Printre aceștia se numără relațiile pozitive, siguranța emoțională, reziliența, participarea și sentimentul de apartenență, toate contribuind la medii de învățare mai sănătoase și mai incluzive.

Constatările indică faptul că profesioniștii din domeniul educației din întreaga Europă se confruntă cu cerințe din ce în ce mai complexe legate de sprijinirea bunăstării mentale a copiilor, în timp ce își desfășoară activitatea în cadrul unor sisteme caracterizate de resurse limitate și sprijin specializat insuficient. În același timp, coerența puternică a constatărilor la nivelul țărilor sugerează un potențial considerabil pentru dezvoltarea unor soluții europene comune și a unor instrumente educaționale transferabile.

Tabelele următoare prezintă o sinteză a principalelor concluzii care reies din studiile naționale.

Tabelul 1. Principalele riscuri identificate la nivel transnațional

Categorie de risc	Belgia	Germania	Ungaria	Polonia	România
Dificultăți de atenție și concentrare	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓✓
Hiperactivitate și impulsivitate	✓✓	✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓
Dificultăți de reglare emoțională	✓✓✓	✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓
Conflicte cu colegii și dificultăți sociale	✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓
Anxietate și suferință emoțională	✓✓✓	✓✓	✓✓	✓✓✓	✓✓
Retragere socială și izolare	✓✓✓	✓	✓✓	✓✓	✓✓

Comportament agresiv și de opoziție	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓✓
Stresul și instabilitatea legate de familie	✓✓✓	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓
Digitalizarea și expunerea excesivă la ecran	✓✓✓	✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓
Provocări legate de migrație, traume și diversitate	✓✓✓	✓✓	✓	✓	✓

Legendă: ✓ = identificat; ✓✓ = identificat frecvent; ✓✓✓ = foarte pronunțat.

Rezultatele indică faptul că dificultățile de reglare emoțională, problemele de atenție și concentrare, conflictele cu colegii și dificultățile comportamentale reprezintă cele mai frecvente preocupări în toate țările participante.

Tabelul 2. Nevoile de competențe la nivel de țări

Domeniul de competență	Belgia	Germania	Ungaria	Polonia	România
Competențe de identificare timpurie	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓
Sprijin pentru reglarea emoțională	✓✓✓	✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓

**Co-funded by
the European Union**

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Uniunii Europene sau al Fundației pentru Dezvoltarea Sistemului Educațional (FRSE). Nici Uniunea Europeană, nici FRSE nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

Gestionarea comportamentului	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓
Comunicarea cu părinții	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓
Intervenție în situații de criză	✓✓✓	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓✓
Practica bazată pe cunoașterea traumelor	✓✓✓	✓	✓	✓	✓✓
Competențe incluzive și interculturale	✓✓✓	✓✓	✓	✓	✓
Bunăstarea și îngrijirea personală a profesorilor	✓✓✓	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓
Colaborarea cu specialiști și procesele de trimitere	✓✓✓	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓✓

Rezultatele comparative demonstrează că comunicarea cu părinții, gestionarea comportamentului, sprijinul pentru reglarea emoțională și competențele de identificare timpurie constituie priorități universale de dezvoltare profesională în toate țările.

Tabelul 3. Bariere sistemice la nivel internațional

Barieră sistemică	Belgia	Germania	Ungaria	Polonia	România

Lipsa specialiștilor	✓✓✓	✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓
Lipsa de timp	✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓	✓✓
Oportunități insuficiente de formare	✓✓✓	✓✓	✓✓	✓✓✓	✓✓✓
Lipsa procedurilor standardizate	✓✓	✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓✓
Clase cu un număr mare de elevi	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓
Sarcina de muncă excesivă a cadrelor didactice	✓✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓	✓✓
Acces limitat la servicii de asistență externe	✓✓✓	✓✓	✓✓	✓✓✓	✓✓✓
Rezistența părinților sau implicarea redusă	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓✓	✓✓
Sarcina administrativă	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓	✓

Rezultatele sugerează că profesioniștii din domeniul educației din întreaga Europă se confruntă cu constrângeri structurale similare, în special în ceea ce privește lipsa specialiștilor, limitările de timp și sprijinul sistemic insuficient pentru promovarea sănătății mintale.

**Co-funded by
the European Union**

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Uniunii Europene sau al Fundației pentru Dezvoltarea Sistemului Educațional (FRSE). Nici Uniunea Europeană, nici FRSE nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

Tabelul 4. Așteptări privind produsele MindPlay

Produs/caracteristică așteptată	Belgia	Germania	Ungaria	Polonia	România
Instrumente practice și gata de utilizare	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓
Abordări bazate pe joc	✓✓✓	✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓
Jocuri de integrare	✓✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓✓	✓✓✓
Jocuri de diagnosticare/observare	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓
Programe de formare a cadrelor didactice	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓
Materiale și îndrumări pentru părinți	✓✓✓	✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓
Implementare ușoară	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓
Sarcină de lucru suplimentară minimă	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓

Linii directoare clare de implementare	✓✓✓	✓✓	✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓
Abordări nestigmatizante și adaptate copiilor	✓✓✓	✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓✓

Coerența așteptărilor la nivel transnațional demonstrează un sprijin puternic din partea părților interesate pentru intervenții practice, bazate pe joc și fundamentate pe dovezi. Participanții au indicat în mod clar că viitoarele produse MindPlay ar trebui să fie ușor de implementat, integrate în practica școlară de zi cu zi și concepute pentru a sprijini, mai degrabă decât pentru a spori, volumul de muncă al profesioniștilor.

În ansamblu, sinteza transnațională demonstrează o convergență substanțială a experiențelor și nevoilor părților interesate din domeniul educației din întreaga Europă. Acest grad ridicat de coerență oferă o bază solidă de dovezi pentru dezvoltarea unor instrumente, programe de formare și strategii de intervenție comune la nivel european în cadrul proiectului MindPlay.

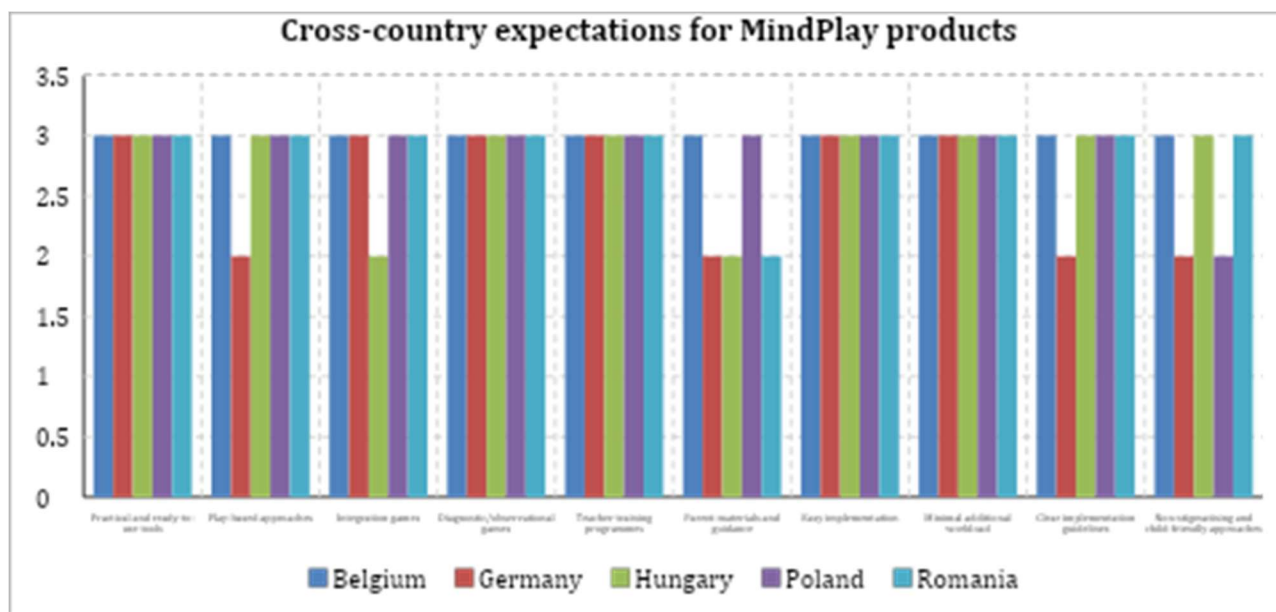
5. Implicații pentru produsele MindPlay

Rezultatele cercetării transnaționale oferă o bază solidă de dovezi pentru dezvoltarea instrumentelor MindPlay și a activităților ulterioare ale proiectului. În ciuda diferențelor dintre contextele educaționale, părțile interesate din Belgia, Germania, Ungaria, Polonia și România au demonstrat o coerență remarcabilă în ceea ce privește provocările cu care se confruntă, competențele de care au nevoie și tipurile de sprijin pe care le consideră cele mai benefice.

Rezultatele indică faptul că viitoarele instrumente MindPlay ar trebui să adopte o abordare preventivă, centrată pe copil, practică și bazată pe joc, care să poată fi ușor integrată în mediile educaționale de zi cu zi. Mai mult, produsele ar trebui să sprijine profesioniștii din domeniul educației în a răspunde provocărilor din ce în ce mai complexe legate de sănătatea mintală, evitând în același timp o sarcină administrativă suplimentară.

Implicațiile rezultatelor cercetării pentru fiecare rezultat planificat al proiectului sunt prezentate mai jos.

5.1 Matricea de competențe

Unul dintre principalele rezultate ale WP2 este elaborarea unei matrice de competențe care va servi drept cadru conceptual pentru toate produsele ulterioare ale proiectului.

Rezultatele cercetării sugerează că matricea de competențe ar trebui să cuprindă următoarele domenii-cheie:

- identificarea timpurie a dificultăților emoționale, comportamentale și sociale;
- alfabetizarea emoțională și sprijinul pentru reglarea emoțională;
- gestionarea comportamentului în clasă;
- comunicarea și cooperarea cu părinții;
- intervenția în situații de criză și procedurile de protecție;
- practici incluzive și adaptate la traume;
- colaborarea cu specialiști și procedurile de trimitere către aceștia;
- bunăstarea, reziliența și îngrijirea de sine a cadrelor didactice.

Matricea ar trebui să facă o distincție clară între competențele legate de prevenire, identificarea timpurie, intervenție și orientare către specialiști. În plus, aceasta ar trebui să definească

**Co-funded by
the European Union**

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Uniunii Europene sau al Fundației pentru Dezvoltarea Sistemului Educațional (FRSE). Nici Uniunea Europeană, nici FRSE nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

cunoștințele, abilitățile și atitudinile așteptate de la diferitele grupuri de părți interesate implicate în sprijinirea bunăstării mentale a copiilor.

Având în vedere similitudinile identificate între țările participante, matricea de competențe are potențialul de a servi drept cadru european transferabil pentru consolidarea promovării sănătății mintale în învățământul primar.

5.2 Programe de formare

Rezultatele demonstrează o nevoie substanțială de oportunități de dezvoltare profesională practice și bazate pe dovezi pentru profesori, directori de școli și alți profesioniști din domeniul educației.

Prin urmare, viitoarele programe de formare MindPlay ar trebui să acorde prioritate:

- aplicării practice, mai degrabă decât doar cunoștințelor teoretice;
- învățarea bazată pe studii de caz și scenarii din viața reală;
- metodologiilor experiențiale și interactive;
- oportunități de reflecție și de învățare între colegi;
- strategii care pot fi puse în aplicare imediat în sala de clasă.

Programul de formare ar trebui să abordeze în mod specific:

- recunoașterea semnelor de avertizare timpurie ale problemelor de sănătate mintală;
- sprijinirea reglării emoționale și a rezilienței;
- gestionarea comportamentelor provocatoare și a conflictelor între colegi;
- desfășurarea unor discuții delicate cu părinții;
- reacționarea la situații de criză;
- punerea în aplicare a unor practici incluzive și sensibile la traume.

Participanții din toate țările au preferat în mod clar abordările de formare bazate pe participarea activă, jocul de rol, simulări și rezolvarea colaborativă a problemelor. În consecință, metodologia de formare ar trebui să reflecte principiile pedagogice promovate de proiectul însuși.

Bunăstarea cadrelor didactice ar trebui, de asemenea, recunoscută ca o condiție prealabilă esențială pentru crearea unor clase care oferă sprijin emoțional și pentru promovarea bunăstării copiilor. Prin urmare, programele de formare ar trebui să includă învățarea colaborativă și practici de reflecție.

5.3 Jocuri orientate pedagogic și de observare

Rezultatele cercetării oferă un sprijin puternic pentru dezvoltarea jocurilor orientate pedagogic și de observare ca instrumente inovatoare care ajută profesorii să observe și să răspundă la diverse nevoi de învățare, de sprijin emoțional și social într-un stadiu incipient. Astfel de instrumente nu ar trebui să funcționeze ca instrumente formale de diagnostic, ci mai degrabă ca resurse pedagogice și de observare structurate care sprijină profesorii și alți profesioniști relevanți în a observa potențiale motive de îngrijorare, a reflecta asupra factorilor contextuali și a identifica răspunsuri educaționale adecvate. Acolo unde este cazul, acestea pot ajuta un cadru didactic să evalueze dacă ar fi utilă consultarea unui specialist din cadrul școlii; ele nu trebuie să determine însele necesitatea trimiterii către un specialist.

Părțile interesate au subliniat în mod constant că astfel de instrumente nu ar trebui să funcționeze ca instrumente de diagnostic formal, ci mai degrabă ca resurse de observare structurate care sprijină profesioniștii în recunoașterea potențialelor probleme și identificarea copiilor care ar putea avea nevoie de sprijin suplimentar.

Constatările susțin dezvoltarea unei abordări integrate la nivelul întregii școli, în cadrul căreia bunăstarea copiilor este modelată prin cooperarea dintre școli, familii, servicii de specialitate și comunitatea educațională mai largă. În consecință, produsele MindPlay ar trebui să combine prevenirea și un răspuns pedagogic oportun cu promovarea factorilor de protecție care consolidează bunăstarea și reziliența copiilor.

Rezultatele sugerează că jocurile de diagnosticare MindPlay ar trebui:

- să fie adaptate copiilor, captivante și să nu stigmatizeze;
- să sprijine observarea structurată în clasă, oferind în același timp copiilor oportunități de a-și exprima emoțiile, de a construi încredere, de a comunica și de a-și demonstra competențele sociale și emoționale prin joc;
- să ajute profesorii să reflecteze asupra tiparelor observabile de externalizare și internalizare, fără a atribui etichete sau a formula afirmații diagnostice;
- să faciliteze identificarea atât a dificultăților de externalizare, cât și a celor de internalizare;
- să ajute profesioniștii să observe indicatori subtili de suferință emoțională sau de schimbări în participarea la activitățile din clasă, care ar putea justifica o observație suplimentară, un

răspuns pedagogic sau, acolo unde este cazul, consultarea în conformitate cu practicile școlare;

- să completeze, mai degrabă decât să înlocuiască, judecata profesională; și
- să reducă la minimum anxietatea copiilor și să evite etichetarea.

Ar trebui acordată o atenție deosebită dezvoltării abordărilor de evaluare nonverbale și bazate pe joc, întrucât părțile interesate au subliniat în repetate rânduri caracterul adecvat al acestora pentru copiii mici și pentru diverse contexte educaționale.

Rezultatele arată că instrumentele digitale de observare care pot fi tipărite trebuie să constituie formatul principal pentru utilizarea în clasă, deoarece acestea sunt cele mai accesibile și practice instrumente pentru profesorii care își desfășoară activitatea fără sprijin specializat.

În același timp, proiectarea și validarea acestor instrumente trebuie să se bazeze pe o platformă digitală capabilă să ofere feedback automatizat și validat din punct de vedere pedagogic. Această platformă servește drept coloană vertebrală inteligentă a sistemului de observare: structurează conținutul instrumentelor tipărite, prelucrează datele de observare transmise de profesori și generează îndrumări clare și aplicabile, făcând distincția între cazurile în care sprijinul educațional este suficient și cele în care este necesară trimiterea către un specialist. Pentru a asigura sustenabilitatea și a evita dezvoltarea redundantă, această componentă digitală trebuie să se bazeze pe infrastructuri existente și verificate de gestionare educațională asistată de IA — mai precis, interfețe IA conversaționale și platforme LMS adaptive deja dezvoltate și validate în proiecte Erasmus+ anterioare. Instrumentul tipăribil este resursa destinată cadrelor didactice; platforma digitală este motorul care îi conferă soliditate pedagogică.

5.4 Jocuri de integrare

Studiul a relevat o cerere puternică de activități de integrare care să promoveze relații pozitive între colegi, incluziunea socială și coeziunea în clasă.

În toate țările participante, părțile interesate au semnalat provocări din ce în ce mai mari legate de conflictele între colegi, excluziunea socială, singurătatea și competențele sociale reduse. În consecință, jocurile de integrare ar trebui să vizeze:

- consolidarea relațiilor dintre colegi, a interacțiunilor pline de bucurie și a coeziunii în clasă;
- promovarea empatiei, a cooperării, a înțelegerii reciproce și a încrederii;
- sprijinirea incluziunii copiilor vulnerabili, a celor proveniți din familii de migranți și a celor nou-sosiți;

- încurajarea comunicării și a rezolvării colaborative a problemelor;
- crearea unui climat pozitiv și favorabil în clasă.

Jocurile ar trebui să fie suficient de flexibile pentru a se adapta la diverse compoziții ale clasei și contexte educaționale, rămânând în același timp ușor de implementat în cadrul practicii didactice de zi cu zi.

În mai multe țări participante, dificultățile de a face distincția între comportamentul ludic și vătămarea intenționată au apărut ca o sursă comună de conflict în clasă. Prin urmare, jocurile de integrare ar trebui să dezvolte în mod explicit capacitatea copiilor de a recunoaște indiciile sociale și de a face diferența între acțiunile accidentale și cele intenționate.

5.5 Proceduri de intervenție

Rezultatele indică o nevoie clară de proceduri de intervenție structurate și bazate pe dovezi, care să sprijine profesioniștii din domeniul educației în a răspunde nevoilor de sănătate mintală ale copiilor.

Procedurile de intervenție ar trebui să ofere îndrumări practice cu privire la:

- recunoașterea și documentarea problemelor;
- abordarea dificultăților emoționale și comportamentale;
- comunicarea preocupărilor către părinți;
- stabilirea momentului în care este indicată trimiterea către servicii specializate;
- cooperarea cu sistemele de sprijin interne și externe;
- gestionarea situațiilor de criză și a problemelor legate de protecția copiilor.

Procedurile ar trebui concepute ca cadre clare, ușor de utilizat și accesibile, care să poată asigura coerența între școli, rămânând în același timp adaptabile la diferite contexte naționale și aranjamente instituționale.

Este important ca procedurile de intervenție să promoveze o abordare preventivă și de sprijin, în loc să se concentreze exclusiv pe gestionarea crizelor.

5.6 Strategia de bunăstare școlară

**Co-funded by
the European Union**

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Uniunii Europene sau al Fundației pentru Dezvoltarea Sistemului Educațional (FRSE). Nici Uniunea Europeană, nici FRSE nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

Rezultatele sugerează cu tărie că promovarea bunăstării mentale a copiilor necesită o abordare la nivel de școală care să depășească intervențiile individuale.

Prin urmare, viitoarea strategie MindPlay privind bunăstarea în școală ar trebui să adopte o perspectivă sistemică și să abordeze multiple niveluri ale mediului educațional.

Strategia ar trebui să includă recomandări referitoare la:

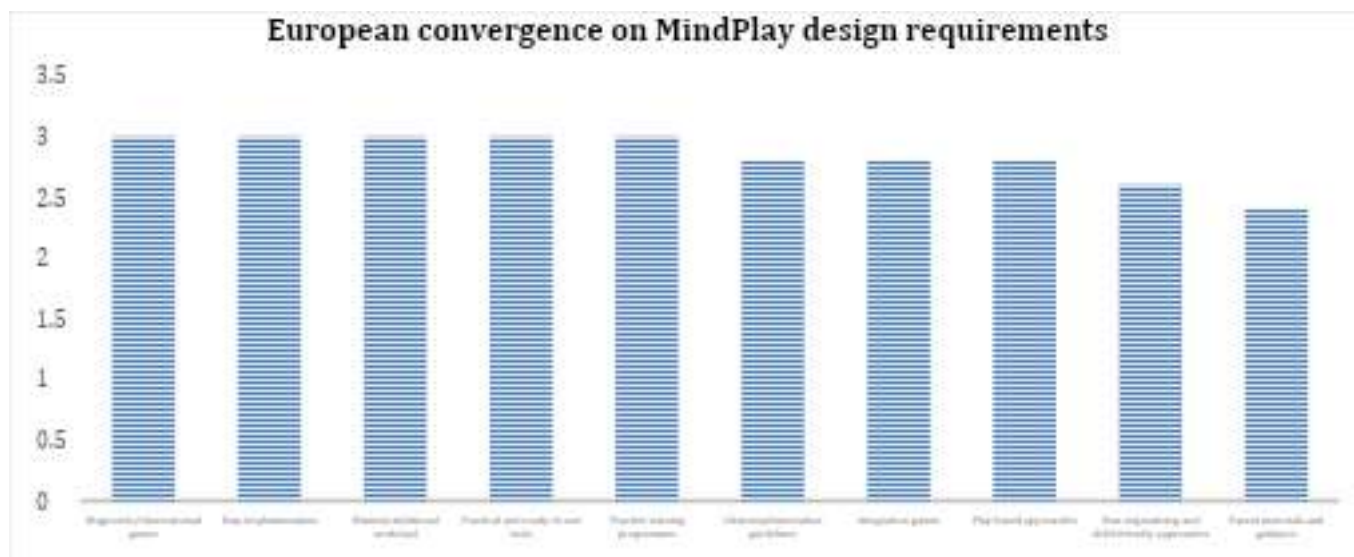
- crearea unor medii școlare incluzive și care să ofere sprijin emoțional;
- integrarea învățării sociale și emoționale în practica școlară de zi cu zi;
- consolidarea parteneriatelor dintre școală și familie;
- promovarea identificării timpurii și a abordărilor preventive;
- stabilirea unei colaborări multidisciplinare și a unor căi de orientare;
- sprijinirea bunăstării și rezilienței personalului;
- încurajarea relațiilor pozitive între colegi și a sentimentului de apartenență la școală.

Strategia ar trebui să promoveze nu numai prevenirea și identificarea timpurie, ci și factorii de protecție care consolidează reziliența copiilor, siguranța emoțională, relațiile pozitive și bunăstarea generală.

Părțile interesate din toate țările au subliniat că bunăstarea mentală nu ar trebui tratată ca o activitate izolată, ci mai degrabă integrată în cultura, politicile și practicile zilnice mai largi ale școlilor.

În ansamblu, rezultatele cercetării oferă dovezi solide că produsele planificate în cadrul proiectului MindPlay sunt extrem de relevante și răspund nevoilor identificate ale părților interesate din domeniul educației din întreaga Europă. Coerența rezultatelor la nivelul țărilor susține și mai mult dezvoltarea unor resurse europene comune care pot contribui la consolidarea prevenirii, identificării timpurii, promovării bunăstării și a mediilor școlare favorabile în cadrul învățământului primar.

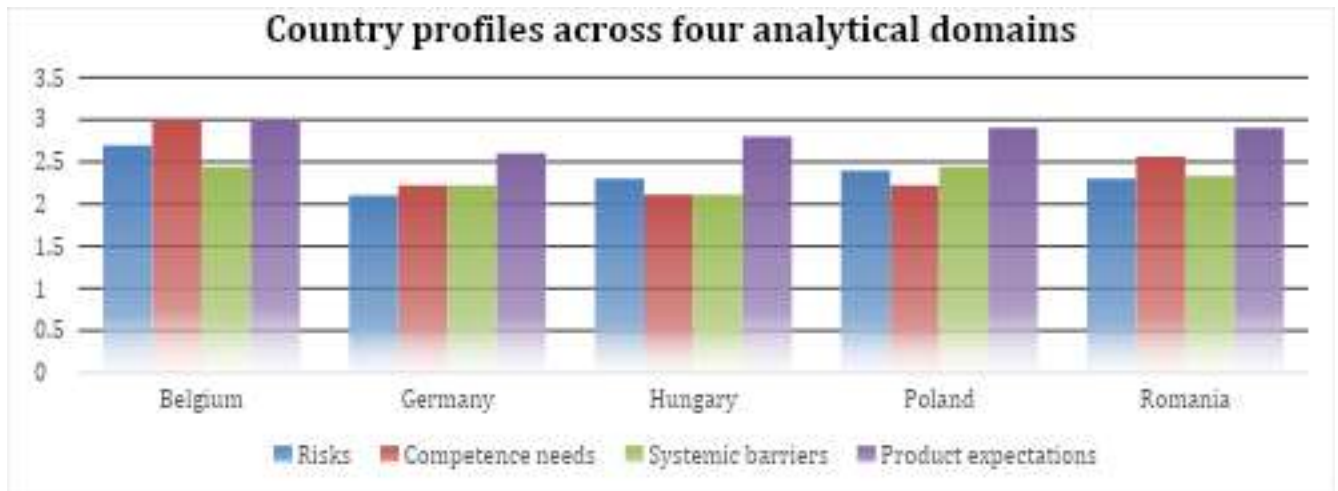
6. Recomandări

Pe baza rezultatelor cercetării transnaționale desfășurate în Belgia, Germania, Ungaria, Polonia și România, a fost elaborat un set de recomandări pentru a sprijini eforturile viitoare menite să promoveze bunăstarea psihică a copiilor în mediul învățământului primar. Recomandările vizează diferite niveluri ale ecosistemului educațional, inclusiv școlile, factorii de decizie, instituțiile de formare a cadrelor didactice și implementarea produselor MindPlay.

**Co-funded by
the European Union**

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Uniunii Europene sau al Fundației pentru Dezvoltarea Sistemului Educațional (FRSE). Nici Uniunea Europeană, nici FRSE nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

6.1 Recomandări pentru școli

Școlile joacă un rol central în promovarea bunăstării mentale a copiilor și în asigurarea identificării timpurii și a sprijinului acordat la timp. Rezultatele sugerează necesitatea unei abordări cuprinzătoare, preventive și la nivelul întregii școli în ceea ce privește promovarea sănătății mentale.

Școlile sunt încurajate să:

- adopte o abordare la nivelul întregii școli privind sănătatea mintală și bunăstarea, integrând învățarea socială și emoțională în practica școlară de zi cu zi;
- să consolideze activitățile preventive menite să promoveze alfabetizarea emoțională, reziliența, empatia și relațiile pozitive între colegi;
- să stabilească proceduri sistematice pentru identificarea timpurie, documentarea, îndrumarea către specialiști și monitorizarea dificultăților emoționale și comportamentale ale copiilor;
- asigure oportunități regulate de colaborare între profesori, conducerea școlii, psihologi, consilieri și alți profesioniști din domeniul sprijinului;
- să creeze medii de învățare sigure din punct de vedere emoțional, incluzive și de sprijin, care să favorizeze sentimentul de apartenență și de legătură al copiilor;

**Co-funded by
the European Union**

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Uniunii Europene sau al Fundației pentru Dezvoltarea Sistemului Educațional (FRSE). Nici Uniunea Europeană, nici FRSE nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

- consolidarea parteneriatelor cu familiile prin intermediul unei comunicări regulate, bazate pe încredere și bidirecționale;
- să ofere părinților oportunități de a participa activ la activități preventive și legate de bunăstare;
- să pună în aplicare abordări practice, bazate pe joc și adaptate copiilor, pentru a sprijini dezvoltarea socială și emoțională a acestora;
- să promoveze bunăstarea personalului prin crearea unor medii profesionale favorabile și a unor oportunități de reflecție, supervizare și sprijin reciproc.

6.2 Recomandări pentru factorii de decizie

Constatările indică faptul că promovarea bunăstării mentale a copiilor necesită sprijin sistemic și investiții pe termen lung la nivel de politici.

Factorii de decizie sunt încurajați să:

- să recunoască bunăstarea mentală a copiilor ca o prioritate strategică în cadrul politicilor și reformelor educaționale;
- să sporească investițiile în programele școlare de promovare a sănătății mintale și de prevenire;
- să asigure disponibilitatea adecvată a psihologilor școlari, a consilierilor, a educatorilor specializați și a altor servicii de sprijin specializate;
- să consolideze cooperarea intersectorială între sistemele de educație, sănătate, asistență socială și protecția copilului;
- să sprijine elaborarea și punerea în aplicare a unor proceduri standardizate de identificare timpurie și de orientare către serviciile de specialitate;
- să reducă barierele structurale care limitează activitatea de prevenire, inclusiv sarcina administrativă excesivă și nivelul insuficient de personal;
- să asigure finanțare durabilă pentru inițiativele de promovare a sănătății mintale bazate pe dovezi în școli;
- să încurajeze punerea în aplicare a unor practici educaționale incluzive, care țin seama de traume și sunt sensibile la specificul cultural;
- să sprijine cercetarea, inovarea și cooperarea internațională menite să îmbunătățească sănătatea mintală și bunăstarea copiilor.

Ar trebui acordată o atenție deosebită asigurării unui acces echitabil la sprijin în materie de sănătate mintală pentru grupurile vulnerabile, inclusiv copiii proveniți din medii socio-economice

**Co-funded by
the European Union**

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Uniunii Europene sau al Fundației pentru Dezvoltarea Sistemului Educațional (FRSE). Nici Uniunea Europeană, nici FRSE nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

defavorizate, familiile de migranți și refugiați, precum și copiii care se confruntă cu circumstanțe de viață nefavorabile.

6.3 Recomandări pentru furnizorii de formare a cadrelor didactice

Rezultatele studiului demonstrează că profesioniștii din domeniul educației au nevoie de o pregătire suplimentară și de dezvoltare profesională continuă în ceea ce privește sănătatea mintală a copiilor.

Instituțiile responsabile de formarea inițială a cadrelor didactice și de dezvoltarea profesională continuă sunt încurajate să:

- să consolideze integrarea temelor legate de promovarea și prevenirea sănătății mintale în programele de studii pentru formarea cadrelor didactice;
- să ofere formare privind identificarea timpurie a dificultăților emoționale, comportamentale și sociale;
- să includă module practice privind sprijinul pentru reglarea emoțională, gestionarea comportamentului și învățarea socio-emoțională;
- să consolideze competențele legate de comunicare și de construirea de parteneriate cu părinții și familiile;
- să ofere formare privind intervenția în situații de criză, protecția copiilor și procedurile de sesizare;
- să promoveze practici educaționale care țin seama de traume, incluzive și adaptate la contextul cultural;
- să se asigure că oportunitățile de dezvoltare profesională sunt orientate către practică și se bazează pe metodologii de învățare bazate pe experiență;
- să includă oportunități de practică supravegheată, reflecție și învățare bazată pe studii de caz;
- să abordeze bunăstarea cadrelor didactice, reziliența, gestionarea stresului și îngrijirea de sine ca componente esențiale ale competenței profesionale.

Dezvoltarea profesională continuă ar trebui să fie accesibilă, bazată pe dovezi și strâns aliniată la realitățile și provocările practicii educaționale contemporane.

6.4 Recomandări pentru implementarea MindPlay

**Co-funded by
the European Union**

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Uniunii Europene sau al Fundației pentru Dezvoltarea Sistemului Educațional (FRSE). Nici Uniunea Europeană, nici FRSE nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

Rezultatele oferă un sprijin puternic pentru implementarea produselor MindPlay în diverse contexte educaționale. Cu toate acestea, succesul implementării va depinde de asigurarea faptului că rezultatele proiectului rămân practice, flexibile și adaptate nevoilor părților interesate.

Se propun următoarele recomandări pentru implementarea produselor MindPlay:

- asigurarea faptului că toate produsele MindPlay sunt bazate pe dovezi, centrate pe copil și fundamentate pe nevoile de competență identificate ale părților interesate;
- să se acorde prioritate aplicabilității practice și ușurinței de implementare în contextele educaționale cotidiene;
- să se dezvolte abordări bazate pe joc și nestigmatizante, adecvate din punct de vedere al dezvoltării pentru copiii cu vârste cuprinse între 5 și 9 ani;
- să se furnizeze orientări clare de implementare și materiale de formare însoțitoare pentru profesioniștii din domeniul educației;
- să se asigure că instrumentele completează practicile educaționale existente și nu creează o sarcină administrativă excesivă;
- să conceapă produse suficient de flexibile pentru a se adapta la diferite contexte naționale, culturale și instituționale;
- să implice activ profesorii, specialiștii, directorii de școli, părinții și copiii în testarea și perfecționarea rezultatelor proiectului;
- să promoveze integrarea instrumentelor MindPlay în cadrul unor strategii mai ample de bunăstare școlară și de prevenire;
- să sprijine sustenabilitatea prin furnizarea de resurse care pot fi utilizate în mod independent de către școli, dincolo de durata de viață a proiectului;
- să dezvolte instrumente de observare și diagnosticare ușor de utilizat de către profesori, care să fie practice, tipărite acolo unde este cazul și ușor de folosit în practica zilnică din clasă;
- să stabilească mecanisme pentru feedback continuu, evaluare și adaptarea ulterioară a produselor proiectului;
- să exploreze tehnologiile digitale care pot îmbunătăți observarea, feedback-ul și sustenabilitatea pe termen lung a produselor MindPlay.

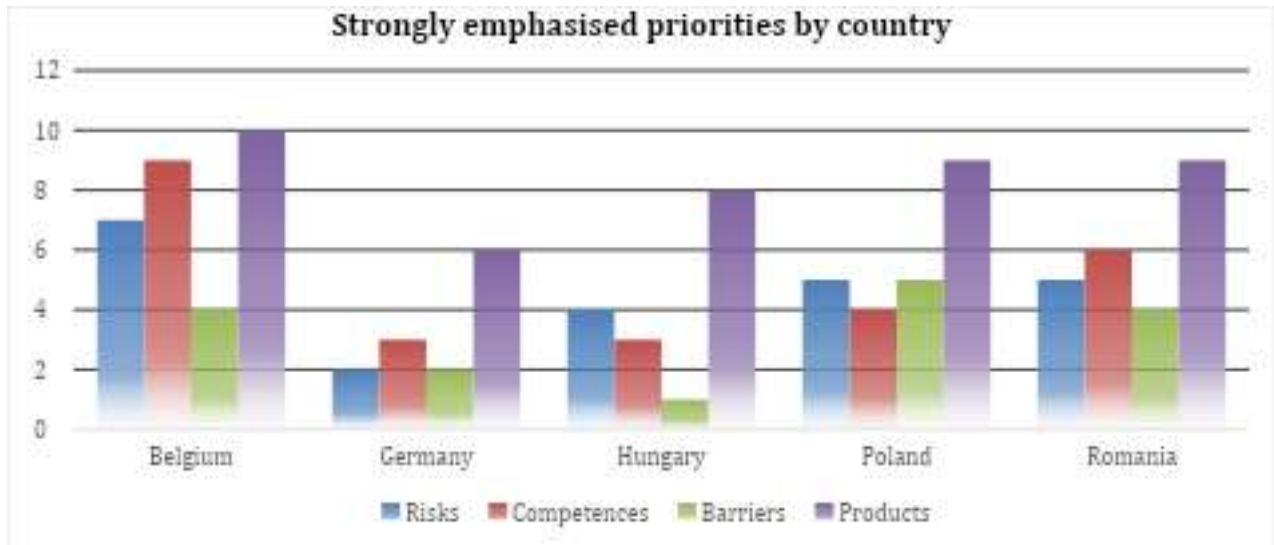
Ar trebui să se pună un accent deosebit pe asigurarea faptului că produsele MindPlay consolidează practicile preventive, facilitează identificarea timpurie și încurajează colaborarea între școli, familii și serviciile de sprijin.

În ansamblu, implementarea produselor MindPlay are potențialul de a consolida în mod semnificativ capacitatea școlilor de a promova bunăstarea mentală a copiilor și de a contribui la

dezvoltarea unor medii educaționale mai incluzive, mai favorabile și mai reziliente în întreaga Europă.

6.5 Recomandări specifice fiecărei țări

Belgia

- Să dezvolte și să implementeze instrumente non-verbale și bazate pe joc pentru identificarea timpurie a dificultăților emoționale în rândul copiilor mici.
- Consolidarea cooperării cu familiile vulnerabile prin strategii de comunicare adaptate contextului cultural și abordări de sprijin cu acces facil.
- Să consolideze practicile educaționale bazate pe cunoașterea traumelor și adaptate la contextul cultural, în special în școlile care lucrează cu copii proveniți din medii de migranți și refugiați.
- Promovarea unei utilizări echilibrate a tehnologiilor digitale și sprijinirea părinților în gestionarea timpului petrecut de copii în fața ecranelor.

Germania

Co-funded by
the European Union

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Uniunii Europene sau al Fundației pentru Dezvoltarea Sistemului Educațional (FRSE). Nici Uniunea Europeană, nici FRSE nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

- Creșterea utilizării instrumentelor structurate și standardizate pentru identificarea timpurie a dificultăților emoționale și comportamentale.
- Consolidarea abordărilor preventive în școli prin integrarea activităților de învățare socio-emoțională în practica educațională de zi cu zi.
- Îmbunătățirea cooperării dintre școli, familii și serviciile de specialitate pentru a asigura sprijinul în timp util copiilor care se confruntă cu dificultăți.
- Să pună la dispoziția cadrelor didactice resurse practice și formare axate pe gestionarea comportamentului, reglarea emoțională și comunicarea cu părinții.
- Reducerea barierelor organizaționale care limitează capacitatea cadrelor didactice de a se implica în activități preventive și de sprijin.

Ungaria

- Să acorde prioritate dezvoltării competențelor copiilor în materie de inteligență emoțională și autoreglare prin activități educaționale cotidiene.
- Extinderea oportunităților de formare a cadrelor didactice orientate spre practică în domeniile sprijinirii reglării emoționale, dezamorsării conflictelor, gestionării clasei și comunicării cu familiile, utilizând formate experiențiale, care necesită puțin timp și care reflectă realitățile volumului de muncă al cadrelor didactice. Materialele de formare ar trebui să fie disponibile sub formă de resurse digitale pe care fiecare le poate parcurge în ritmul propriu, asigurându-se astfel accesibilitatea.
- Să se consolideze accesul la servicii de sprijin specializate și cooperarea multidisciplinară în cadrul școlilor.
- Promovarea utilizării echilibrate a tehnologiilor digitale, concomitent cu sporirea oportunităților de joacă, interacțiune socială și învățare experiențială.
- Sprijinirea școlilor în integrarea sistematică a bunelor practici existente legate de învățarea socio-emoțională.
- Introducerea unor instrumente non-clinice, destinate cadrelor didactice, pentru observarea structurată și reflecția pedagogică asupra nevoilor emoționale, comportamentale și legate de participare ale copiilor, concepute pentru a sprijini răspunsuri adecvate și în timp util în sala de clasă, fără a spori sarcinile administrative. Având în vedere lipsa generalizată de psihologi școlari din Ungaria, astfel de instrumente ar trebui să fie practice, pentru ca profesorii să le poată utiliza în mod independent, ca parte a practicii educaționale de zi cu zi. Conținutul lor de bază, cadrul de observare și îndrumările structurate ar trebui să fie elaborate și validate de experți corespunzători. În cazul în care este inclusă o componentă digitală, o platformă asistată de inteligență artificială (IA) poate sprijini profesorii prin organizarea observațiilor, evidențierea strategiilor pedagogice relevante bazate pe dovezi și facilitarea reflecției asupra pașilor

următori adecvați, inclusiv în situațiile în care se poate lua în considerare consultarea serviciilor de sprijin școlar. Platforma nu trebuie să pună diagnostice copiilor, să stabilească dacă este necesară trimiterea la un specialist sau să înlocuiască judecata profesională; deciziile privind sprijinul educațional, consultarea și trimiterea la specialiști rămân în competența profesorilor și a profesioniștilor calificați relevanți, în conformitate cu procedurile școlare stabilite.

Polonia

- Consolidarea parteneriatelor dintre școală și familie prin strategii de comunicare îmbunătățite și o implicare sporită a părinților în activitățile preventive.
- Extinderea serviciilor de sprijin specializat și reducerea timpilor de așteptare pentru evaluarea psihologică și pedagogică, în special prin consolidarea serviciilor de consiliere psihologică și pedagogică și prin creșterea disponibilității psihologilor școlari și a educatorilor specializați.
- Consolidarea punerii în aplicare consecvente a procedurilor existente de identificare timpurie și trimitere către specialiști, oferind în același timp școlilor instrumente practice și orientări operaționale mai clare.
- Promovarea abordărilor preventive și la nivelul întregii școli privind bunăstarea psihică a copiilor.

România

- Creșterea disponibilității psihologilor școlari și a altor profesioniști specializați în sprijin.
- Elaborarea și punerea în aplicare a unor proceduri formale și a unor instrumente bazate pe dovezi pentru identificarea timpurie a dificultăților emoționale și comportamentale.
- Consolidarea competențelor cadrelor didactice în ceea ce privește recunoașterea dificultăților de tip intern, inclusiv anxietatea, retragerea și suferința emoțională.
- Îmbunătățirea cooperării dintre școală și familie prin mecanisme de comunicare structurate și inițiative de sprijin parental.
- Extinderea accesului la instrumente practice, utilizabile în sala de clasă, care să sprijine reglarea emoțională, învățarea socio-emoțională și intervenția timpurie.

7. Concluzii

**Co-funded by
the European Union**

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Uniunii Europene sau al Fundației pentru Dezvoltarea Sistemului Educațional (FRSE). Nici Uniunea Europeană, nici FRSE nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

Rezultatele cercetării transnaționale desfășurate în Belgia, Germania, Ungaria, Polonia și România demonstrează că promovarea bunăstării psihice a copiilor a devenit o prioritate din ce în ce mai importantă pentru sistemele educaționale din întreaga Europă. În ciuda diferențelor dintre structurile educaționale, contextele sociale și mecanismele de sprijin disponibile, părțile interesate din toate țările participante au identificat provocări, nevoi și priorități remarcabil de similare.

Studiul a relevat că dificultățile emoționale, comportamentale și sociale sunt frecvent întâlnite în mediul educațional din primii ani de școală primară și reprezintă o preocupare semnificativă atât pentru cadrele didactice, cât și pentru conducerea școlilor, specialiști și părinți. Dificultățile legate de reglarea emoțională, atenție și concentrare, relațiile cu colegii, anxietatea, problemele comportamentale și adaptarea socială au apărut în mod constant în toate studiile naționale. Aceste constatări confirmă faptul că bunăstarea psihică a copiilor ar trebui abordată ca o componentă integrală a calității educației și a dezvoltării copilului, mai degrabă decât ca o problemă izolată sau de specialitate.

Cercetarea a demonstrat, de asemenea, că profesioniștii din domeniul educației joacă un rol crucial în identificarea timpurie și sprijinirea copiilor care se confruntă cu dificultăți emoționale și comportamentale. În special profesorii au fost identificați în mod constant ca fiind primii profesioniști care recunosc semnele de avertizare timpurie, datorită interacțiunii lor zilnice cu copiii. Cu toate acestea, constatările indică, de asemenea, că practicile actuale de identificare se bazează în principal pe observația informală și pe judecata profesională, în timp ce procedurile structurate și instrumentele standardizate rămân limitate în mediile educaționale.

În toate țările, părțile interesate au exprimat o nevoie puternică de resurse practice, bazate pe dovezi și ușor accesibile, care să le consolideze competențele în ceea ce privește identificarea timpurie, sprijinul pentru reglarea emoțională, gestionarea comportamentului, comunicarea cu părinții și intervenția în situații de criză. În același timp, respondenții au evidențiat numeroase bariere sistemice, printre care lipsa sprijinului specializat, lipsa de timp, oportunități insuficiente de formare, volumul mare de muncă și accesul limitat la servicii de sprijin coordonate.

Una dintre cele mai importante concluzii ale studiului se referă la rolul central al cooperării dintre școală și familie în promovarea bunăstării mentale a copiilor. Participanții au subliniat în mod constant că prevenirea eficientă și intervenția timpurie necesită parteneriate solide, bazate pe încredere, între școli și familii, susținute de o comunicare clară și de o responsabilitate comună pentru dezvoltarea copiilor.

Constatările demonstrează, de asemenea, că bunăstarea copiilor este modelată de factori sociali și de mediu mai largi, printre care stresul familial, schimbarea structurilor familiale, migrația și diversitatea, digitalizarea și presiunile sociale tot mai mari. Aceste constatări subliniază importanța adoptării unor abordări holistice, preventive și bazate pe ecosistem, care să recunoască multiplele contexte ce influențează dezvoltarea copiilor.

Un aspect important este faptul că părțile interesate din toate țările participante și-au exprimat sprijinul ferm pentru abordarea MindPlay și au demonstrat o deschidere considerabilă față de instrumente inovatoare, bazate pe joc și adaptate copiilor, concepute pentru a promova bunăstarea mentală în mediul educațional. Participanții au subliniat în mod constant că produsele viitoare ar trebui să fie practice, ușor de implementat, să nu genereze stigmatizare și să fie integrate în practica școlară de zi cu zi.

În ansamblu, nivelul ridicat de coerență observat în toate țările oferă o bază solidă de dovezi pentru dezvoltarea unor soluții europene comune menite să consolideze promovarea sănătății mintale în învățământul primar. Constatările confirmă relevanța și oportunitatea proiectului MindPlay și demonstrează potențialul acestuia de a aduce o contribuție semnificativă la îmbunătățirea bunăstării mintale a copiilor prin intervenții inovatoare, bazate pe dovezi și orientate spre practică.

Prin combinarea dovezilor științifice provenite din diverse contexte europene, proiectul MindPlay contribuie nu numai la dezvoltarea de produse specifice proiectului, ci și la eforturile europene mai ample menite să creeze medii educaționale mai incluzive, mai favorabile și mai reziliente pentru toți copiii. Cunoștințele generate prin această cercetare oferă perspective valoroase pentru școli, factorii de decizie, furnizorii de formare a cadrelor didactice și alte părți interesate angajate în promovarea bunăstării mentale a copiilor și în asigurarea faptului că fiecare copil are oportunitatea de a se dezvolta atât din punct de vedere academic, cât și emoțional.

În ansamblu, rezultatele demonstrează că consolidarea bunăstării copiilor nu se realizează doar prin identificarea riscurilor, ci prin crearea unor medii educaționale care combină prevenirea, sprijinul timpuriu, siguranța emoțională, relațiile pozitive și colaborarea eficientă între școli, familii și serviciile de specialitate.

8. Bibliografie

8.1. Rapoarte naționale de cercetare

8.2. Documente de referință europene și internaționale

**Co-funded by
the European Union**

Cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Uniunii Europene sau al Fundației pentru Dezvoltarea Sistemului Educațional (FRSE). Nici Uniunea Europeană, nici FRSE nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

1. CASEL. (2024). *Cadrul CASEL pentru învățarea socială și emoțională sistemică*. Colaborarea pentru învățarea academică, socială și emoțională.
2. Comisia Europeană. (2018). *Recomandarea Consiliului din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții* (2018/C 189/01).
3. OCDE. (2021). *Dincolo de învățarea academică: primele rezultate ale sondajului privind competențele sociale și emoționale*. Paris: Editura OCDE.
4. UNESCO. (2021). *Reimaginându-ne viitorul împreună: un nou contract social pentru educație*. Paris: UNESCO.
5. Organizația Mondială a Sănătății și UNESCO. (2021). *Transformarea fiecărei școli într-o școală care promovează sănătatea: standarde și indicatori globali*. Geneva: OMS.
6. Organizația Mondială a Sănătății. (2022). *Raportul mondial privind sănătatea mintală: Transformarea sănătății mintale pentru toți*. Geneva: OMS.

8.3. Documente ale proiectului MindPlay

1. Cererea de finanțare a proiectului MindPlay în cadrul programului Erasmus+. (2024). *MindPlay – Sprijinirea bunăstării copiilor prin identificarea timpurie, prevenirea și dezvoltarea competențelor cadrelor didactice*. Programul Erasmus+.
2. Protocolul de cercetare al pachetului de lucru 2 al proiectului MindPlay. (2025). Document intern al proiectului.
3. Liniile directoare privind grupurile de discuție MindPlay. (2025). Document intern al proiectului.

